

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PARTICIPATIVNÍ ROZPOČTY V ORP BEROUN,
SEDLČANY A DOBŘÍŠ: SROVNÁNÍ PŘÍSTUPŮ A
DOPADŮ**

Autor práce: Veronika Walterová, DiS.

Studijní program: Veřejná správa

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Ing. Monika Březinová, Ph.D.

Katedra: Katedra managementu veřejné správy

2025

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Veronika Walterová, DiS.

Studijní program: Veřejná správa

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Participativní rozpočty v ORP Beroun, Sedlčany a Dobříš: srovnání přístupů a dopadů

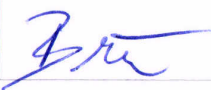
Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Participatory Budgets in the Municipalities with Extended Powers of Beroun, Sedlčany and Dobříš: Comparison of Approaches and Impacts

Katedra: Katedra managementu veřejné správy

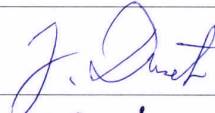
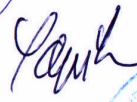
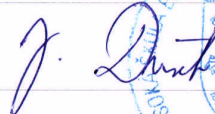
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Monika Březinová, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): prosinec 2024

Cíl bakalářské práce: Hlavním cílem práce je zhodnotit přístupy k participativním rozpočtům v obcích s rozšířenou působností (ORP) Beroun, Sedlčany a Dobříš s ohledem na zapojení občanů, proces rozhodování a realizaci projektů, a vyhodnotit jejich dopady na komunitu a místní správu. Prvním vedlejším cílem je charakterizovat mechanismy participativního rozpočtování a jejich implementaci v jednotlivých ORP. Druhým vedlejším cílem je posoudit zapojení občanů do procesu participativního rozpočtování v těchto oblastech. Třetím vedlejším cílem je zhodnotit přínosy a omezení participativního rozpočtování pro obce a jejich obyvatele. Čtvrtým vedlejším cílem je navrhnout doporučení pro efektivnější uplatnění participativních rozpočtů v podobných regionech.

Student:		
Veronika Walterová, DiS.	29.12.2024	Walterova'
Vedoucí práce:		
Ing. Monika Březinová, Ph.D.	6.1.2025	

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry:		
doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	13.1.2025	
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti:		
doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	13.1.2025	
Rektor:		
doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	13.1.2025	

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce Ing. Monice Březinové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

WALTEROVÁ, V. *Participativní rozpočty v ORP Beroun, Sedlčany a Dobříš: srovnání přístupů a dopadů: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2025. 57 s. Vedoucí bakalářské práce: Ing. Monika Březinová, Ph.D.

Klíčová slova: občané, participace, proces, rozpočet, územní samosprávné celky

Práce se zaměřuje na participativní rozpočty v ORP Beroun, Sedlčany a Dobříš, konkrétně na srovnání přístupů a dopadů. Cílem práce je zhodnotit přístupy k participativním rozpočtům v obcích s rozšířenou působností (ORP) Beroun, Sedlčany a Dobříš, s ohledem na zapojení občanů, proces rozhodování a realizaci projektů, a vyhodnotit jejich dopady na komunitu a místní správu. Práce je rozdělena na teoretickou a na empirickou část. V teoretické části jsou popsány teoretická východiska participativního rozpočtu, tvorba participativního rozpočtu. Empirická část srovnává prostřednictvím grafů a tabulky přístupy a dopady. Na závěr práce jsou uvedena doporučení pro efektivní využití pro uplatnění v podobných regionech.

ABSTRACT

WALTEROVÁ, V. *Participatory Budgets in the Municipalities with Extended Powers of Beroun, Sedlčany and Dobříš: Comparison of Approach and Impacts: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2025. 57 pgs. Supervisor: Ing. Monika Březinová, Ph.D.

Key words: citizens, participation, process, budget, local authorities

The thesis focuses on participatory budgets in the MEPs of Beroun, Sedlčany and Dobříš, specifically on comparing the approaches and impacts involved. The thesis aims to evaluate the approaches to participatory budgets in the municipalities with extended powers (MEP) of Beroun, Sedlčany and Dobříš with regard to citizen engagement, decision-making and project implementation, and to assess their impact on the community and local governance. The thesis is divided into a theoretical part and an empirical part. The theoretical part describes the theoretical background to participatory budgeting and its design. The empirical part compares the approaches and impacts using graphs and tables. The thesis concludes with recommendations for effective use and application in similar regions.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Teoretická východiska participativního rozpočtu	11
2.1 Veřejný rozpočet	11
2.1.1 Funkce veřejného rozpočtu	12
2.1.2 Rozpočtový proces a rozpočtové zásady.....	12
2.2 Rozpočet územních samosprávných celků.....	13
2.2.1 Obec	13
2.2.2 Orgány obcí a jejich činnosti.....	14
2.2.3 Struktura územního rozpočtu	15
2.2.4 Rozpočtový proces územních samosprávných celků.....	16
2.3 Legislativní ukotvení.....	16
3 Participativní rozpočet	18
3.1 Participace	18
3.2 Sestavení participativního rozpočtu	20
3.2.1 Pravidla participativního rozpočtu	21
3.2.2 Fáze participativního rozpočtu	22
3.3 Přínosy a omezení participativního rozpočtu	25
3.3.1 Přínosy.....	25
3.3.2 Omezení	27
4 Obce s rozšířenou působností.....	28
4.1 Beroun	28
4.2 Sedlčany	29
4.3 Dobříš.....	29
5 Empirická část.....	31
5.1 Sběr dat.....	31
5.2 Kritéria	31
5.2.1 Výše alokovaných finančních prostředků	32

5.2.2	Počet realizovaných projektů	33
5.2.3	Míra účasti občanů	35
5.2.4	Způsob rozhodování	36
5.2.5	Typy realizovaných projektů	37
5.2.6	Propagace občanům	38
5.3	Srovnávací tabulka	39
6	Zhodnocení přístupů	41
6.1	Hlavní cíl	41
6.2	První vedlejší cíl	44
6.3	Druhý vedlejší cíl	45
6.4	Třetí vedlejší cíl	47
6.5	Čtvrtý vedlejší cíl	50
	Závěr	51
	Seznam použitých zdrojů	53
	Seznam zkratk	56
	Seznam tabulek a grafů	57

Úvod

V několika posledních letech se stále více prosazují mechanismy, jejichž cílem je zvýšit zapojení občanů do veřejné správy. Participativní rozpočet je jedním z konkrétních nástrojů, který umožňuje občanům přímo se podílet na rozhodování o využití části veřejných prostředků, a tím částečně ovlivňovat rozvoj ve svých regionech. Participativní rozpočet představuje rovněž způsob, jak posílit demokratické rozhodování a přiblížení správy občanům. Zvyšuje také transparentnost výběrových řízení u voleb.

V České republice se tento nástroj postupně rozvíjí a obce hledají různé způsoby, jak jej efektivně realizovat, přičemž jeho podoba a míra zapojení občanů se může lišit v závislosti na podmínkách jednotlivých regionů a přístupech samosprávy obcí.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na srovnání, aplikaci a zhodnocení přístupů k participativnímu rozpočtování ve vybraných obcích s rozšířenou působností ve Středočeském kraji – konkrétně v ORP Beroun, Sedlčany a Dobříš.

Cílem práce je zhodnotit a srovnat přístupy, které jednotlivé obce zvolily při realizaci participativního rozpočtu. Posoudit úroveň, transparentnost a způsob zapojení občanů do rozhodovacího procesu a taktéž úspěšnost realizace jednotlivých projektů.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí – teoretické a empirické. Teoretická část se věnuje obecnému vymezení participativního rozpočtu, klíčovým pojmům, procesem tvorby a efektivitě, dále pravidlům i potencionálním omezením/rizikům. Empirická část se pak soustředí na srovnávací analýzu shromážděných dat ve zmíněných ORP. Formou tabulky, grafů a komparativních metod prezentuje zjištění a vyhodnocuje jednotlivé přístupy a konkrétní dopady těchto procesů na komunitu a místní správu.

Na základě získaných poznatků budou v závěru práce formulována doporučení pro budoucí rozvoj a efektivní aplikaci participativních rozpočtů v dalších regionech.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je zhodnotit přístupy k participativním rozpočtům v obcích s rozšířenou působností (ORP) Beroun, Sedlčany a Dobříš, především s ohledem na zapojení občanů, proces rozhodování a realizaci projektů, a na závěr vyhodnotit jejich dopady na komunitu a místní správu. Práce má čtyři vedlejší cíle. Prvním vedleším cílem je charakterizovat mechanismy participativního rozpočtování a jejich implementaci v jednotlivých ORP. Druhým vedleším cílem je posoudit zapojení občanů do procesu participativního rozpočtování v těchto oblastech. Třetím vedleším cílem je zhodnotit přínosy a omezení participativního rozpočtování pro obce a jejich obyvatele. Čtvrtým vedleším cílem je navrhnout doporučení pro efektivnější uplatnění participativních rozpočtů v podobných regionech. Dále je bakalářská práce rozdělena na dvě části na teoretickou a empirickou část.

Teoretická část se zaměří na východiska participativního rozpočtu, bude definován veřejný rozpočet, jeho funkce, zásady a rozpočtový proces. V této části bude také popsán rozpočet územních samosprávných celků, následně budou popsána legislativní ukotvení. Teoretická část se také zabývá participativním rozpočtem obecně. Od definice slova participace, přes historii participativního rozpočtu, pravidla, fáze až po jeho přínosy a omezení. V posledním oddílu teoretické části budou charakterizována vybraná města Beroun, Sedlčany a Dobříš.

Praktická část bakalářské práce je zaměřená na empirický výzkum. Za pomoci výzkumné kvalitativní metody – komparativní analýzy. Sběr dat bude probíhat prostřednictvím veřejně přístupných zdrojů, zejména z oficiálních webových stránek vybraných měst. V rámci analýzy a zhodnocení budou porovnány jednotlivé přístupy – dle předem stanovených kritérií, podle kterých bude sestavena srovnávací tabulka.

V závěru práce budou popsána doporučení, která mohou přispět k efektivnějšímu využití participativních rozpočtů v podobných regionech.

2 Teoretická východiska participativního rozpočtu

Ještě před tím, než rozebereme participativní rozpočet, bychom si měli určit, co je veřejný rozpočet, jeho funkce, rozpočtový proces a zásady, dále, jak vypadá rozpočet územních samosprávných celků (dále jen ÚSC), jaké má obec orgány, jak vypadá struktura rozpočtu a jak vypadá rozpočtový proces na této úrovni. V této kapitole jsou popsána legislativní ukotvení veřejných financí.

2.1 Veřejný rozpočet

Do soustavy veřejných rozpočtů řadíme státní rozpočet, rozpočty územních samosprávných celků (kraje, obce), rozpočty zdravotních pojišťoven, veřejných vysokých škol, rozpočty mimorozpočtových fondů, příspěvkových organizací a dalších veřejných institucí.¹ Do rozpočtové soustavy patří soustava peněžních fondů, soustava rozpočtových vztahů (uvnitř i mimo ni), soustava orgánů a institucí (velkou roli má ministerstvo financí, finanční úřady atd.). Dále soustava mimorozpočtových peněžních fondů. Rozpočty se vytvářejí a používají povinně dle zákonných předpisů.² Veřejné finance fungují na třech hlavních principech, a to na principu nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti.³

Státní rozpočet

*Státní rozpočet je nejvýznamnějším rozpočtem na území státu.*⁴ Podílí se přibližně 80 % na příjmech a výdajích celé rozpočtové soustavy. Vývoj státního rozpočtu České republiky ovlivňuje vývoj ostatních článků rozpočtové soustavy, především rozpočtů územních samosprávných celků.⁵

Výdaje státního rozpočtu se dělí na běžné a kapitálové. Běžné výdaje jsou takové, které se během rozpočtového roku běžně opakují a můžeme mezi ně řadit například výdaje na platy personálu (zaměstnanců ministerstva, krajského a obecního úřadu),

¹ RADA PRO ROZPOČTOVOU ODPOVĚDNOST. Vše o veřejných financích [online]. [cit. 2025-03-19]. Dostupné z: <https://www.rozpocetovarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>.

² PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 185–186. ISBN 978-80-7357-936-4.

³ VODÁKOVÁ, Jana a kol. *Nástroje ekonomického řízení ve veřejném sektoru*. Wolters Kluwer, 2013. s. 11. ISBN 978-80-7478-336-4.

⁴ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Finance. Praha: Grada Publishing, 2020. s. 425. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁵ PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 186. ISBN 978-80-7357-936-4.

výdaje na opravy techniky, nákup spotřebního materiálu, výdaje na energie. Naopak účelem kapitálových výdajů je vytvořit nebo nakoupit takový statek, který bude v budoucnu uspokojovat veřejnost, mezi kapitálové výdaje můžeme například řadit výdaje na výstavbu dálnic, výstavbu atomové elektrárny.⁶

Veřejné příjmy se člení z několika hledisek. Prvním příkladem jsou veřejné příjmy úvěrové (půjčky), neúvěrové (daně, pojistné) a ostatní (příjmy z prodeje majetku). Další jsou příjmy běžné (opakující se) a kapitálové (spíše jednorázové platby). Posledním příkladem členění jsou příjmy podle závaznosti. Člení se na obligatorní a dobrovolné.⁷

2.1.1 Funkce veřejného rozpočtu

Veřejný rozpočet má tři funkce. Alokační – její funkcí je postavení státu a územní samosprávy jako produkčního subjektu. Zabezpečuje a financuje občanům různé veřejné statky, pomáhá při řešení negativních a pozitivních externalit. Další je redistribuční funkce, která je spojena s přerozdělováním důchodů a bohatství s cílem zmírnit důchodové a sociální nerovnosti mezi subjekty. Stabilizační funkce zasahuje do hospodářského mechanismu, především výdaji státního rozpočtu na vládní nákupy.⁸ *„Každý rozpočet plní vždy všechny tři funkce, ale důraz na jednotlivé funkce se může podstatně lišit. Každá funkce vyžaduje různé dovednosti a různé informace z hlediska času, podrobnosti, propojení organizačních a řídicích jednotek a vztahu vstupů a výstupů.“*⁹

2.1.2 Rozpočtový proces a rozpočtové zásady

Rozpočet se sestavuje na jeden kalendářní rok.¹⁰ Provažníková¹¹ uvádí, že *„rozpočet musí být reálný, pravdivý a úplný.“* První etapou rozpočtového procesu je sestavení a schválení návrhu rozpočtu. Je to nejdůležitější etapa, za kterou je odpovědný

⁶ MAAYTOVÁ, Alena; OCHRANA, František a PAVEL, Jan a kol. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2015. s. 48-49. ISBN 978-80-247-5561-8.

⁷ MAAYTOVÁ, Alena; OCHRANA, František a PAVEL, Jan a kol. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2015. s. 108. ISBN 978-80-247-5561-8.

⁸ PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 203-204. ISBN 978-80-7357-936-4.

⁹ SEDMIHRADSKÁ, Lucie. *Rozpočtový proces obcí*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 11 s. ISBN 978-80-7478-967-0.

¹⁰ PROVAZNÍKOVÁ, Romana a SEDLÁČKOVÁ, Olga. *Financování měst, obcí a regionů*. 2. vydání. Praha: Grada, 2009. s. 70. ISBN 978-80-247-2789-9.

¹¹ PROVAZNÍKOVÁ, Romana a SEDLÁČKOVÁ, Olga. *Financování měst, obcí a regionů*. 2. vydání. Praha: Grada, 2009. s. 70. ISBN 978-80-247-2789-9.

příslušný orgán. V případě státního rozpočtu je to ministerstvo financí, za návrh rozpočtu územních samosprávných celků nese odpovědnost finanční odbor obecního úřadu. Při sestavování rozpočtu se musí brát také v potaz vliv předpokládané inflace nebo vliv případných změn v rozpočtovém učení daní atd. Další etapou je plnění rozpočtu. V případě státního rozpočtu za plnění odpovídá ministerstvo financí.¹² Poslední etapou je kontrola plnění rozpočtu. Dle Pekové¹³ „*Ministerstvo financí kontroluje plnění státního rozpočtu průběžně i po skončení rozpočtového období.*“

Při rozpočtovém hospodaření se musí dodržovat **rozpočtové zásady**, mezi které patří – zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu, zásada reálnosti a pravdivosti, zásada úplnosti a jednotnosti, zásada dlouhodobé vyrovnanosti, zásada publicity a poslední zásada účelnosti, efektivnosti a hospodárnosti.¹⁴

2.2 Rozpočet územních samosprávných celků

V této kapitole je rozebrán rozpočet ÚSC se zaměřením na obce.

2.2.1 Obec

Dle Pekové¹⁵ je obec základním samosprávným celkem a také samostatným ekonomickým subjektem, který vlastní majetek, má vlastní finanční prostředky a sestavuje si svůj rozpočet. Rigel¹⁶, spolu s dalšími autory, popisuje obec jako veřejnoprávní korporaci. Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů.¹⁷

Rozpočet obce je decentralizovaný peněžní fond. To znamená, že je vytvářen a používán stejně jako ostatní veřejné rozpočty, které fungují s využitím nenávratného, nedobrovolného a neekvivalentního způsobu financování. Dlouhodobým cílem hospodaření obce by měl být rozpočet vyrovnaný, to znamená, aby se příjmy rovnaly

¹² PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 217-219. ISBN 978-80-7357-936-4.

¹³ PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 219. ISBN 978-80-7357-936-4.

¹⁴ PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 220-221. ISBN 978-80-7357-936-4.

¹⁵ PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy – územní aspekty veřejných financí*. Praha: Victoria Publishing, 1995. s. 9. ISBN 80-7187-024-2.

¹⁶ RIGEL, Filip; BOUŠKA, Michal a MLYNÁŘ, Robin. *Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů (č. 250/2000 Sb.) - komentář*. Wolters Kluwer, 2017. s. 2. ISBN 978-80-7552-593-2.

¹⁷ JELÍNKOVÁ, Jitka. *Občan, spolek, obec a úřad v ochraně životního prostředí – praktický průvodce*. Grada, 2017. s. 36-37. ISBN 978-80-271-0508-3.

výdajům, nebo pak přebytkový (příjmy jsou větší než výdaje). Příjmy a výdaje jsou plánovány podle schváleného rozpočtu v rozpočtovém období.¹⁸

2.2.2 Orgány obcí a jejich činnosti

Zastupitelstvo obce

Zastupitelstvo je kolektivní volený orgán. Členy zastupitelstva jsou zvolení zástupci jednotlivých politických stran v obci, případně i nezávislí členové. Počet členů je stanovený zákonem, stejně tak skutečnost, že všechna zasedání musí být veřejná a řízená schváleným jednacím řádem. Zastupitelstvo obce má hlavní rozhodovací pravomoci v samostatné působnosti a také schvaluje například: rozpočet obce a závěrečný účet obce za uplynulé rozpočtové období, schvaluje rozpočtová opatření, vstup obce do zájmových sdružení právnických osob. Nebo také v rámci samostatné působnosti schvaluje obecně závazné vyhlášky. V rámci přenesené působnosti pak zastupitelstvo schvaluje územně plánovací dokumentaci. V mezích zákona může zastupitelstvo přenést některé pravomoci na radu obce.¹⁹

Rada obce

Rada je výkonný orgán. V samostatné působnosti se řídí zastupitelstvem, v přenesené působnosti pak působí tam, kde to stanoví zákon. Rada obce musí mít lichý počet členů (5-11), přičemž počet nesmí přesahovat jednu třetinu počtu zastupitelstva. Má-li tedy počet členů zastupitelstva méně než 15 členů, rada pak není volena. Rada je tvořena starostou a jeho zástupci. Ve velkých městech pak primátorem a dalšími členy. Jednání jsou neveřejná.²⁰

Starosta a místostarosta

Starosta zastupuje obec navenek. Přípravuje, svolává a řídí schůze zastupitelstva a rady obce. Za svou činnost je odpovědný zastupitelstvu. Když není v obci zřízená funkce tajemníka, plní ji pak starosta. Mezi jeho další funkce patří objednání a provedení

¹⁸ PEKOVÁ, Jitka. *Hospodaření obcí a rozpočet*. Praha: Codex Bohemia, s. 108-112. 1997. ISBN 80-85963-34-5.

¹⁹ PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 139-141. ISBN 978-80-7357-936-4.

²⁰ PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 141. ISBN 978-80-7357-936-4.

auditu hospodaření a také může jmenovat a odvolat tajemníka obecního úřadu. Místostarosta zastupuje starostu v jeho nepřítomnosti.²¹

Výbory a komise

Výbory jsou iniciativní a kontrolní orgány zastupitelstva. Počet členů musí být lichý. Dle zákona musí obec mít finanční výbor, který kontroluje hospodaření s majetkem obce. Dále kontrolní výbor, který kontroluje plnění usnesení zastupitelstva a rady obce a dodržování právních předpisů.²²

Komise je iniciativní a poradní orgán rady obce. Má možnost dávat návrhy a náměty v rámci přenesené působnosti obce.²³

2.2.3 Struktura územního rozpočtu

Většina států zpravidla sestavuje rozpočet dvojího průřezu - běžný a kapitálový. Běžný rozpočet obsahuje běžné příjmy a běžné výdaje. Většina z nich se každoročně opakuje a vztahuje se k danému rozpočtovému roku. Mezi běžné příjmy patří například svěřené daně, poplatky uživatelů za služby, příjmy z pronájmu majetku, běžné dotace ze státního rozpočtu, zisk z podnikání apod. Do běžných výdajů pak můžeme řadit výdaje/náklady na veřejný pořádek (služby policie, hasičů apod.), bydlení, placené úroky, komunální služby, běžné dotace jiným rozpočtům atd. Běžný rozpočet může být sestaven jako vyrovnaný (příjmy se rovnají výdajům) nebo jako deficitní (příjmy jsou menší než výdaje). Do kapitálového rozpočtu řadíme kapitálové příjmy – například příjmy z prodeje majetku, příjmy z půjček, přebytek běžného rozpočtu atd., a kapitálové výdaje mohou být například výdaje na investice, na nákup obligací, splátky dříve přijatých půjček atd.).²⁴

²¹ PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 141. ISBN 978-80-7357-936-4.

²² PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 141-142. ISBN 978-80-7357-936-4.

²³ PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s.142. ISBN 978-80-7357-936-4.

²⁴ PROVAZNÍKOVÁ, Romana a SEDLÁČKOVÁ, Olga. *Financování měst, obcí a regionů*. 2. vydání. Praha: Grada, 2009. s. 67-68. ISBN 978-80-247-2789-9.

2.2.4 Rozpočtový proces územních samosprávných celků

Rozpočet ÚSC se sestavuje na jeden kalendářní rok. Dle Provazníkové²⁵ lze rozpočtový proces rozdělit do těchto etap:

- i. analýza minulosti a stanovení priorit pro rozpočtové období,
- ii. sestavení návrhu rozpočtu,
- iii. projednávání a schválení rozpočtu,
- iv. kontrola plnění rozpočtu,
- v. přehled o skutečném plnění rozpočtu – závěrečný účet,
- vi. následná kontrola,
- vii. aktualizace programu rozvoje a rozpočtového výhledu.

2.3 Legislativní ukotvení

Zákon č. 128/2000 Sb. Zákon o obcích (obecní zřízení)

Zákon upravuje postavení, působnost, organizaci a činnost obcí jako základních územních samosprávných celků České republiky. Určuje vztahy mezi státem a obcemi.²⁶

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

Zákon stanovuje pravidla pro sestavování, schvalování a plnění rozpočtů obcí, krajů a dobrovolných svazků obcí a upravuje hospodaření příspěvkových organizací a rozpočtových opatření.²⁷

²⁵ PROVAZNÍKOVÁ, Romana a SEDLÁČKOVÁ, Olga. *Financování měst, obcí a regionů*. 2. vydání. Praha: Grada, 2009. s. 70. ISBN 978-80-247-2789-9.

²⁶ ČESKO. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38, s. 1-54. Dostupné také z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2000/128/> /2025-03-01>. ISSN 1211-1244.

²⁷ ČESKO. Zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73, s. 1-24. Dostupné také z WWW:< <https://www.e-sbirka.cz/sb/2000/250/2025-02-19>>. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní)

Upravuje pravidla pro rozdělování výnosu sdílených daní mezi státní rozpočet, kraje a obce. Sdílené daně jsou například DPH, daň z příjmu fyzických osob a daň z příjmu právnických osob apod.²⁸

²⁸ ČESKO. Zákon č. 243/2000 Sb. Zákon o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73, s. 1-6. Dostupné také z WWW:<<https://www.e-sbirka.cz/sb/2000/243/2025-01-01>>.ISSN 1211-1244.

3 Participativní rozpočet

V kapitole participativní rozpočet (dále jen „PaR“) bude popsáno, co to je PaR, podle jakých kritérií se sestavuje, jeho pravidla, fáze a také přínosy a omezení.

3.1 Participace

Význam slova participace - z latiny *partem capere* znamená na něčem se podílet, účastnit se nebo mít podíl.

Illner²⁹ popisuje participaci jednotlivých občanů, obcí nebo kolektivu jako „dobrovolné aktivity s cílem ovlivňovat jednorázově nebo dlouhodobě místní politiku“. Černý³⁰ definuje participativní rozpočet jako „výsledek specifického postupu zapojení veřejnosti do rozhodování o určitém balíku financí vyčleněného vedením města“. Wampler³¹ uvádí, že PaR je proces uskutečňování politiky, kde jsou občané zapojeni do rozhodování.

Haken³² s autory popsal, že pod termín participace můžeme zařadit pojmy jako účast ve volbách, vystoupení ve veřejné diskusi, účast na demonstraci, zaslání stížnosti nebo připomínek v rámci správního řízení.

Úplně přesná definice PaR neexistuje. Avšak z uvedených příkladů vyplývá, že jde o zapojení občanů do politického růstu obce, kdy se vyčlení určitý obnos finančních prostředků na realizaci navržených projektů. Občané obce si o projektu rozhodují sami.

Historie participativního rozpočtu

Participativní rozpočet se začal používat v hlavním a největším městě Porto Alegre v Brazílii v roce 1989. Potom, co vyhrála politická strana pracujících volby. Její

²⁹ ČERMÁK, Daniel a VOBECKÁ, Jana. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib*. Studie. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. s. 17. ISBN 978-80-7419-067-4.

³⁰ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 6. ISBN 978-80-906397-2-0.

³¹ PRŮVODCE PARTICIPATIVNÍM ROZPOČTEM. [online]. 2000. s. 1-2. Dostupné z: <https://alternativazdola.cz/wp-content/uploads/2012/04/pruvodce.pdf> [cit. 2025-05-20].

³² HAKEN, Roman; HAVLÍN, František; MAREK, Ondřej; MIČKA, Pavel; NAWRATH, Martin et al., MIČKA, Pavel (ed.). *Analýza občanské participace v ČR*. Online. Praha: Agora CE, 2016. s. 6. ISBN 978-80-906397-3-7. Dostupné z: <http://www.paktparticipace.cz/dokumenty/analýza>. [cit. 2025-05-22].

kampaň byla založena především na spoluúčasti obyvatel na demokracii a na „obratu ve výdajových prioritách”.³³

Wampler³⁴ uvádí, že „*participativní rozpočet byl prostředkem pomoci chudším obyvatelům a jejich komunitám, jak získat větší podíl z veřejných rozpočtových výdajů*”. První dva roky se na PaR podílelo 1 000 obyvatel, v roce 1992 vzrostl počet participujících občanů na 8 000. Když v roce 1992 vyhrála politická strana pracujících opět volby, počet účastníků na PaR vzrostl až na 20 000. Počet účastníků se navýšil z toho důvodu, že si obyvatelé uvědomili, jak je PaR důležitým politicko-rozhodovacím procesem.³⁵

Vývoj participačního rozpočtu v České republice

Až do roku 1989 bylo v České republice téměř nemožné, aby se na chodu veřejné státní moci podílela široká veřejnost. Změna však nastala na konci dvacátého století, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie, kde jsou principy partnerství a participace běžnou součástí veřejně-politické praxe.³⁶

Haken³⁷ spolu s dalšími autory ve své příručce uvádí, že „*ve veřejně-politické praxi se důraz na aktivní roli občanů a dalších aktérů do tvorby a implementace veřejných politik projevuje například v konceptu Governance. Governance dnes představuje relativně rozvolněný koncept a můžeme se setkat s různými definicemi i označením (Good governance, Participatory governance, Strategic governance aj.)*.”

Good governance („dobré vládnutí”) je hledání optimálního systému vládnutí, který je efektivní a dlouhodobě vede k ekonomické i sociální vyváženosti, jež je klíčová pro udržení důvěry a legitimacy vlády. Good governance je opak „špatného vládnutí”, které se vyznačuje vysokou mírou korupce nebo třeba nedostatkem respektu k lidským

³³ PRŮVODCE PARTICIPATIVNÍM ROZPOČTEM. [online]. 2000. s. 2. Dostupné z: <https://alternativazdola.cz/wp-content/uploads/2012/04/pruvodce.pdf> [cit. 2025-05-20].

³⁴ PRŮVODCE PARTICIPATIVNÍM ROZPOČTEM. [online]. 2000. s. 2. Dostupné z: <https://alternativazdola.cz/wp-content/uploads/2012/04/pruvodce.pdf> [cit. 2025-05-20].

³⁵ PRŮVODCE PARTICIPATIVNÍM ROZPOČTEM. [online]. 2000. s. 2. Dostupné z: <https://alternativazdola.cz/wp-content/uploads/2012/04/pruvodce.pdf> [cit. 2025-05-20].

³⁶ HAKEN, Roman; HAVLÍN, František; MAREK, Ondřej; MIČKA, Pavel; NAWRATH, Martin et al., MIČKA, Pavel (ed.). *Analýza občanské participace v ČR*. Online. Praha: Agora CE, 2016. s. 5-6. ISBN 978-80-906397-3-7. Dostupné z: <http://www.paktparticipace.cz/dokumenty/analiza>. [cit. 2025-05-22].

³⁷ HAKEN, Roman; HAVLÍN, František; MAREK, Ondřej; MIČKA, Pavel; NAWRATH, Martin et al., MIČKA, Pavel (ed.). *Analýza občanské participace v ČR*. Online. Praha: Agora CE, 2016. s. 5-6. ISBN 978-80-906397-3-7. Dostupné z: <http://www.paktparticipace.cz/dokumenty/analiza>. [cit. 2025-05-22].

právům. Mezi hlavní znaky Good governance patří zákonnost, nestrannost, včasnost, přiměřenost, odpovědnost, otevřenost a vstřícnost. Dále mezi základní prvky můžeme řadit například transparentní veřejné instituce, efektivní, nestranný a rychlý soudní proces, nebo třeba smysluplnou účast občanů při projednávání veřejných politik.³⁸

3.2 Sestavení participativního rozpočtu

Černý³⁹ definoval šest základních podmínek pro úspěšné sestavení PaR:

- Politická podpora celého procesu.
- Jasně stanovená pravidla a podoba procesu.
- Kvalitně provedená informační kampaň.
- Zajištění úřadu s dostatečnou kapacitou pro práci s veřejností.
- Vyvolání a naplnění zájmu veřejnosti o tvorbu participativního rozpočtu.
- Propojení participativní rozpočtování se strategickým a finančním plánováním.

Brian Wampler⁴⁰ uvádí kombinaci čtyř faktorů, díky kterým se vytvoří ideální podmínky pro vznik PaR v obci. Mezi ně patří:

- **silná podpora starostů** – podpora vlády je jeden z nejdůležitějších aspektů, protože vládní úředníci rozhodují o delegování pravomocí,
- **občanská společnost ochotná a schopná přispívat do probíhajících politických debat,**
- **obecně příznivé politické prostředí, které chrání participativní rozpočtování před útoky zákonodárců,**
- **finanční zdroje na financování projektů vybraných občanů.**

Výše zmíněné faktory/podmínky pro sestavení PaR jsou velmi podobné až stejné. Oba autoři se shodují, že je pro úspěšné sestavení je důležitá účast jak občanů tak vlády/státu/obce. Také je jasné dáno, že pro správné fungování PaR jsou důležité finanční prostředky na realizaci projektů.

³⁸ *Good governance*. Online. 2018. Dostupné z: <https://goodgovernance.cz/o-good-governance/>. [cit. 2025-05-22].

³⁹ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 8. ISBN 978-80-906397-2-0.

⁴⁰ WAMPLER, B. *A Guide to Participatory Budgeting*. In SHAH, A. *Participatory Budgeting*. 1. vyd. Washington, D.C.: The World Bank, 2007. s. 25, ISBN 978-0-8213-6923-4 vlastní překlad.

3.2.1 Pravidla participativního rozpočtu

Následující pravidla jsou popsána dle autora B. Wamplera⁴¹, která uvádí ve své části v publikaci Participatory budgeting.

První pravidlo popsal Wampler tak, že obce jsou rozdělené na regiony, aby se usnadnilo setkávání a rozdělování finančních zdrojů.

Druhé pravidlo obsahuje konání schůzí během roku, na kterých se zástupci zabývají různými aspekty rozpočtového a politického cyklu (distribuce informací, debaty o návrzích, volba zastupitelů atd.).

Třetím pravidlem je vládní vytváření „*indexu kvality života*“, který slouží jako základ pro rozdělování zdrojů. To znamená, že regiony s vyšší mírou chudoby, hustějším osídlením nebo třeba horší infrastrukturou dostávají vyšší podíl zdrojů než bohatší oblasti. Každá obec si vypracovává vlastní vzorec, který zaručuje spravedlivé rozdělení zdrojů.

Čtvrté pravidlo je založené na veřejném projednávání a vyjednávání o zdrojích a politikách. Probíhá mezi účastníky a mezi účastníky a vládou.

Páté pravidlo - Wampler uvádí, že probíhá „*autobusová karavana priorit*“ při níž zvolení zástupci navštíví před závěrečným hlasováním všechna předem schválená místa realizace projektů. Tyto návštěvy umožňují zástupcům posoudit sociální potřeby navrhovaných projektů.

Šesté pravidlo nám říká, že volení zástupci hlasují o všech konečných projektech. Hlasování může probíhat tajným hlasováním nebo veřejným zvednutím ruky. Výsledky se pak stávají součástí veřejného záznamu.

Sedmé pravidlo je založeno na volení rady obce. Všechny regiony volí dva zástupce do rady, která dohlíží na participativní rozpočtování a vydává konečná rozpočtová doporučení. Rada se pravidelně setkává s vedením obce a monitoruje program.

⁴¹ WAMPLER, B. A Guide to Participatory Budgeting. In SHAH, A. Participatory Budgeting. 1. vyd. Washington, D.C.: The World Bank, 2007. s. 26, ISBN 978-0-8213-6923-4, vlastní překlad.

Při **osmém pravidlu** – po konečném schválení ročního rozpočtu delegáty PaR, jej starosta posílá ke schválení zákonodárným sborům obce, které ale mohou zablokovat konkrétní projekty.

Devátým pravidlem je v publikaci Participatory budgeting⁴² uvedeno, že na konci roku je zveřejněna zpráva s podrobným popisem realizace veřejných prací a programů.

Poslední **desáté pravidlo** obsahuje zřízení regionálního nebo sousedského výboru, který sleduje návrhy a provádění projektů.

Tato pravidla jsou Wamplerem⁴³ stanovená tak, aby přinášela specifické výsledky. Mezi něž patří například diskuze mezi občany, účastníky a vládou, sociální spravedlnost, ale i aktivní občané.

3.2.2 Fáze participativního rozpočtu

První fáze – sestavení podoby pravidel

První fáze PaR obvykle probíhá od března do června. Během této fáze probíhají schůze, které trvají zhruba 2 hodiny a zahrnují distribuci informací, úvodní diskuzi a stanovení počtu volených zástupců. Jednání probíhají neformálně.⁴⁴

Černý⁴⁵ uvádí, jak je důležité si před samotným spuštěním PaR vymezit alespoň půl roku čas. Během této doby máme dostatečný čas na rozhodnutí, do jaké míry se obec bude zabývat PaR, jaká bude přesná podoba jeho postupu a plánované výsledky. Také je důležité, před začátkem tvorby PaR, vše řádně promyslet a odpovědět na otázky typu:

⁴² WAMPLER, B. A Guide to Participatory Budgeting. In SHAH, A. Participatory Budgeting. 1. vyd. Washington, D.C.: The World Bank, 2007. s. 26, ISBN 978-0-8213-6923-4, vlastní překlad.

⁴³ WAMPLER, B. A Guide to Participatory Budgeting. In SHAH, A. Participatory Budgeting. 1. vyd. Washington, D.C.: The World Bank, 2007. s. 26, ISBN 978-0-8213-6923-4, vlastní překlad.

⁴⁴ WAMPLER, B. A Guide to Participatory Budgeting. In SHAH, A. Participatory Budgeting. 1. vyd. Washington, D.C.: The World Bank, 2007. s. 28, ISBN 978-0-8213-6923-4, vlastní překlad.

⁴⁵ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 16. ISBN 978-80-906397-2-0.

- *O jak velkém objemu financí se bude rozhodovat?*
- *Jak sladit tvorbu PaR s dalšími participativními projekty a aktivitami města?*⁴⁶

Druhá fáze – realizace a příprava informační kampaně

Klíčovým aspektem k tvorbě PaR je informační kampaň. Bez ní by se občané nic nedozvěděli. Další důležité role hrají důvěryhodnost, kvalitní zpětná vazba a komunikace s občany po celou dobu procesu.⁴⁷ „*Předpokladem pro úspěšné zapojení do veřejného života je dostatek relevantních informací o dění ve městě.*“⁴⁸

Je potřeba zvážit:

- Jaké **informační kanály** budou **města používat** (tištěné média nebo třeba webové stránky), jaké jsou **cílové skupiny** (široká populace města, aktivní obyvatelé, pracovníci úřadu), **kolik financí** může město na **informační kampaň vyčlenit**.⁴⁹

Třetí fáze – sběr témat a námětů pro PaR

Do této fáze se zapojuje široká veřejnost. Je vhodné zkombinovat metody lepší informovanosti (veřejná setkání) s jednoduchým představením zvoleného postupu PaR. Důležitá je také interakce veřejnosti a posilování spolupráce mezi občany.⁵⁰

Sběr témat a námětů můžeme provádět dvěma způsoby. První je „soupeření nápadů“. Tento způsob umožňuje občanům, obyvatelům města samostatně podávat návrhy na budoucí realizované projekty. Musí být jasně stanovená pravidla a podmínky pro podání návrhu, zpřístupněné elektronické/listinné formuláře. Tvoří se veřejná setkání, kterých se účastní „kurátor“ pro PaR, aby se na něj občané mohli obrátit s dotazy nebo

⁴⁶ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 17. ISBN 978-80-906397-2-0.

⁴⁷ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 19. ISBN 978-80-906397-2-0.

⁴⁸ Čermák, Daniel (ed.). 2009. *Aplikace principů partnerství a participace v prostředí malých měst České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 26. ISBN 978-80-7330-167-5.

⁴⁹ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 20. ISBN 978-80-906397-2-0.

⁵⁰ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 21. ISBN 978-80-906397-2-0.

aby jim poradil s návrhem projektu.⁵¹ V prvním způsobu jde hlavně o posílení aktivity občanů, možnost podávat samostatné návrhy a možnost být slyšen.

Druhým způsobem sběru témat a námětů je „společná tvorba rozpočtu“. Jde o vytvoření prostředí, kde občané mohou zanechávat své podněty pro PaR. Organizují se veřejná setkání, kde občané mohou řešit jak jednotlivé oblasti města, tak i vlastní témata. Jednotlivá témata či oblasti návrhů budou zpracovány a realizovány do návrhů, které budou následně předneseny veřejnosti.⁵²

Čtvrtá fáze – odborné zhodnocení a analýza navržených projektů

Probíhá odborné ověření návrhů, se kterými přišli občané. Hodnotí se, zda se dají návrhy v určité podobě realizovat. V případě, že jsou nerealizovatelné v podobě předložené občany, plní úředníci roli konzultantů a hledají spolu s občany možné alternativy.⁵³

Pátá fáze – diskuze nad návrhy projektů

Návrhy od občanů, které prošly ověřením ze strany úřadů, jsou prezentovány na veřejných setkání. Veřejnost může návrhy prodiskutovat. Občané mohou podávat případné návrhy na změnu či úpravu.⁵⁴

Šestá fáze – výběr priorit a sestavení finální podoby participativního rozpočtu

Jde o výběr návrhů, které mají být městem realizovány. Výběr může mít různé podoby. Často se ho účastní širší skupina obyvatel, než když jsou volby. Může se například snižovat věková hranice účastníků nebo hlasovat i v elektronické podobě, nejen na místě apod.⁵⁵

⁵¹ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 22-23. ISBN 978-80-906397-2-0.

⁵² ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 22-23. ISBN 978-80-906397-2-0

⁵³ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 24. ISBN 978-80-906397-2-0

⁵⁴ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 26. ISBN 978-80-906397-2-0

⁵⁵ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 28. ISBN 978-80-906397-2-0

Sedmá fáze – diskuze nad návrhy projektů

Jednou ze skupin závěrečných hodnocení jsou autoři návrhu projektu. Osloveni by měli být všichni, kdo se aktivně podíleli na tvorbě PaR (ten, kdo přišel s nápadem na PaR bez ohledu na to, zda byl návrh vyřazen, postoupil do hlasování nebo přímo zvítězil). V této fázi se pak na závěr diskutuje o tom, co se v projektu povedlo či nepovedlo, jak by se daly případné chyby napravit a postup tak vylepšit.⁵⁶

Osmá fáze – realizace projektů⁵⁷

V této fázi dochází k úplné realizaci projektu.

3.3 Přínosy a omezení participativního rozpočtu

3.3.1 Přínosy

Následující přínosy jsou popsány dle příručky „*Participatory budgeting manual*“⁵⁸ :

1. **Sjednocení priorit** (veřejná debata o rozpočtu může v případě napjatých rozpočtů podpořit shodu na tom, co je třeba udělat)
2. **Integrace znalostí občanů zvyšuje efektivitu veřejné správy** (vstupy sdílené občany lze využít ke zlepšení využívání omezených zdrojů)
3. **Zvýšení schopnosti řešit problémy** (občané, politici a zaměstnanci obce budou brát v úvahu zájmy ostatních)
4. **Informovanost o nákladech** (občané mají povědomí o rozpočtových omezeních, o nákladech na různé položky)
5. **Podpora zapojení občanů** (PaR vede k tomu, že se občané silněji ztotožňují se svým městem, získávají možnost podílet se na tvorbě rozpočtu a jsou ochotnější přispívat svou prací)
6. **Snížení politického nesouhlasu a zklamání z politických stran** (PaR dává politikům příležitost lépe poznat zájmy občanů a navázat osobní kontakty)

⁵⁶ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 30-31. ISBN 978-80-906397-2-0

⁵⁷ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 37. ISBN 978-80-906397-2-0

⁵⁸ Online. In: *Participatory budgeting manual*. World bank group, 2018, s. 5. Dostupné z: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/391701588140468143/pdf/Participatory-Budgeting-Manual.pdf>. [cit. 2025-05-29]. vlastní překlad.

7. **Podpora demokracie** (občané vstupují do vzájemného dialogu mezi sebou i svým městem. Každý, kdo chce něčeho dosáhnout, musí mírumilovně přesvědčovat ostatní a usilovat o fungující většinu.)
8. **Podpora modernizace v rámci veřejné správy** (vzdělávání pracovníků na úřadě, na prvním místě je občan)
9. **Budování pozitivního obrazu okresní samosprávy** (PaR může přitáhnout pozornost ostatních regionů a může se do jeho tvorby pak zapojit více obcí)

Výše zmíněné přínosy jsou popsány pro méně rozvojové země jako je Keňa v Africe. Jsou napsány obecně a platí téměř pro celý stát/kraj.

Následně budou popsány přínosy dle Černého⁵⁹ z pohledu občana a z pohledu politika.

Přínosy z pohledu občana:

- lepší informovanost a přehled o fungování rozpočtu,
- občané mohou sami ovlivnit část rozpočtu obce,
- zlepšování vztahů se sousedy a spoluobčany,
- možnost řešení problému v okolí.

Přínosy z pohledu politika:

- efektivní a aktivní zapojení občanů do rozvoje města,
- odhalení problémů, které trápí občany,
- posílení důvěry občanů.

Agora CE⁶⁰ na svém webu pak popisuje další možné přínosy PaR, mezi které patří: společné vytváření budoucnosti obce, důvěra v politiky a veřejné činitele, řadu nových nápadů, prohloubení vztahů mezi obyvateli a další.

⁵⁹ ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. s. 7. ISBN 978-80-906397-2-0

⁶⁰ *O participativním rozpočtu*. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.participativni-rozpocet.cz/o-participativnim-rozpocetu/>. [cit. 2025-05-31].

3.3.2 Omezení

PaR má svá omezení. Zpravidla se jedná o finanční limity na projekty a časové omezení (příprava, realizace projektu).

PaR musí vyhovět následujícím omezením⁶¹ (např.):

- Veřejně-prospěšný projekt,
- doba přípravy by neměla přesáhnout 24 měsíců a fyzická realizace 12 měsíců,
- celkové náklady včetně realizace a provozních nákladů by neměly po dobu 3 let překročit 5 mil. Kč,
- projekt nesmí propagovat produkty, služby, činnosti komerčního i nekomerčního charakteru (zejména náboženského/politického).

⁶¹ *Vhodné projekty*. Online. 2025. Dostupné z: <https://paro.damenavas.cz/zasady/>. [cit. 2025-05-31].

4 Obce s rozšířenou působností

V kapitole budou charakterizovány vybrané obce s rozšířenou působností, ve kterých probíhá výzkumná část bakalářské práce. U každé obce budou uvedeny základní informace, historie PaR a mechanismy zapojení občanů, čímž bude naplněn první vedlejší cíl bakalářské práce.

4.1 Beroun

Beroun je okresní město ve Středočeském kraji. Leží na soutoku řek Berounky a Litavky 30 km jihozápadně od Prahy. Beroun se stal také Historickým městem roku 2009.⁶² Ve městě žije přes 21 500 obyvatel a jeho starostka je Soňa Chalupová.⁶³

Město Beroun začalo s PaR v roce 2020, kdy zvítězil projekt workoutového hřiště, které je dodnes u obyvatel velmi oblíbené. Ze zbylých finančních prostředků město instalovalo cvičicí prvky u inline dráhy na Závodí.⁶⁴

Zastupitelé města na rok 2024 měli vyčleněný 1 milion korun na realizaci projektu. Aby bylo vše transparentní a nedošlo k násobnému hlasování, zvolila se možnost hlasování pouze pro obyvatele města Beroun. Obyvatelé byli povinni ke svému hlasu napsat i rodné číslo (ověření rodného čísla sloužilo jen k identifikaci hlasujícího). Mechanismy hlasování, které využil Beroun v roce 2024 byly následovné: **elektronické hlasování** anebo **hlasování prostřednictvím papírového kupónu**, které Beroun zveřejnil v srpnovém vydání Radničního listu. Obyvatelé mohli odevzdat svůj hlas do speciálních schránek umístěných u zadního vchodu radnice anebo na pobočce Městské knihovny Beroun. Zastupitelé představili celkem 8 návrhů, například pumptrackové hřiště (cyklistické sportoviště), hygienická zařízení (nové antivandal zařízení pro občany v jejich hojně navštěvovaných místech – u střední zdravotnické školy apod.) nebo třeba molo v Berounce (molo pro nástup na paddleboard).⁶⁵

⁶² Město Beroun. Online. 2025. Dostupné z: <https://ekroniky.cz/mesto-beroun/>. [cit. 2025-06-02].

⁶³ Beroun. Online. 2025. Dostupné z: <https://mapy.com/cs/zakladni?source=muni&id=3579&x=14.0809288&y=49.9675084&z=12>. [cit. 2025-06-02].

⁶⁴ Participativní rozpočet 2024. Online. 2025. Dostupné z: <https://www.mesto-beroun.cz/pro-obcany/aktualne/aktuality/participativni-rozpocet-2024-internetove-hlasovani-je-spusteno-9762cs.html?ftresult=participativni+rozpocet>. [cit. 2025-06-02].

⁶⁵ Participativní rozpočet 2024. Online. 2025. Dostupné z: <https://www.mesto-beroun.cz/pro-obcany/aktualne/aktuality/participativni-rozpocet-2024-internetove-hlasovani-je-spusteno-9762cs.html?ftresult=participativni+rozpocet>. [cit. 2025-06-02].

4.2 Sedlčany

Sedlčany je město ležící ve středním Povltaví asi 60 km jižně od Prahy. Neocenitelnou hodnotou Sedlčanska je krásná rozmanitá krajina, která nabízí možnost pro aktivní rekreace – vodní plochu Slapského jezera a více než 100 km značených cyklotras.⁶⁶ V Sedlčanech žije necelých 7 tisíc obyvatel a starosta je Ivan Janeček.⁶⁷

Sedlčany začaly s PaR už v roce 2019. Pro první ročník byla uvolněná částka 500 000 korun z městské kasy. Vítězným projektem se stala revitalizace požární nádrže v ulici Na Potůčku s přeměnou v relaxační biotopovou okrasnou zónou. Je důležité zmínit, že vítězný projekt nebyl doposud zrealizován. Navrhovatelé projektu „přehlédli“, že do nádrže nepřetéká téměř žádná voda nutná pro růst biotopu.⁶⁸

Město vyčlenilo částku ve výši 500 000 korun na PaR na rok 2024. Hlasovací mechanismy pro občany byly umožněny **fyzicky** v Turistickém informačním centru anebo **elektronicky pomocí aplikace** Munipolis. Každý z voličů mohl přidat buď jeden kladný hlas (souhlas s realizací projektu) nebo jeden záporný hlas (nesouhlas s realizací projektu). Projekt, který byl předložen a validován odborníky a Radou města Sedlčany – veřejné posezení s grilem. Předpokládané náklady na realizování projektu jsou 240 000 Kč.⁶⁹

4.3 Dobříš

Město Dobříš leží ve Středočeském kraji v podhůří Brdské vrchoviny asi 40 km jihozápadně od Prahy. Ve městě převažuje strojírenský, dřevozpracující a kožedělný průmysl.⁷⁰ Ve městě žije necelých 9 tisíc obyvatel a jeho starostou je Pavel Svoboda.⁷¹

⁶⁶ *Město Sedlčany*. Online. 2025. Dostupné z: <https://www.mesto-sedlcany.cz/cs/mesto-sedlcany/>. [cit. 2025-06-02].

⁶⁷ *Sedlčany*. Online. 2025. Dostupné z: <https://mapy.com/cs/zakladni?source=muni&id=4379&x=14.3976802&y=49.6552242&z=12>. [cit. 2025-06-02].

⁶⁸ *Sedlčany*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.sedlcany-info.cz/uzaverka-na-podavani-navrhu-do-projektu-participativniho-rozpocet-je-uz-31-ledna/>. [cit. 2025-06-02].

⁶⁹ *Participativní rozpočet města Sedlčany 2024 - Nápad pro Sedlčany*. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.mesto-sedlcany.cz/cs/mesto-sedlcany/rozpocet-mesta/participativni-rozpocet-mesta-sedlcany-2024-napady-pro-sedlcany.html>. [cit. 2025-06-02].

⁷⁰ *Základní údaje o městě Dobříš*. Online. 2025. Dostupné z: <https://mestodobris.cz/zakladni-udaje/ms-71836/p1=71836>. [cit. 2025-06-02].

⁷¹ *Dobříš*. Online. 2025. Dostupné z: <https://mapy.com/cs/zakladni?l=1&source=muni&id=4320&x=14.1432928&y=49.8202665&z=11>. [cit. 2025-06-02].

Dobříš v roce 2019 měla svůj první realizovaný projekt. Bylo vyčleněno 100 000 Kč z rozpočtu města a hlasování se zúčastnilo 324 občanů. Vítězným projektem byla venkovní posilovna.⁷²

Pro rok 2024 mělo město Dobříš vyčleněno 500 000 Kč na již šestý ročník PaR. Z 15 navrhovaných projektů zbylo po odborném posouzení 7, které jejich autoři prezentovali veřejnosti v kulturním domě. Mechanismy hlasování probíhaly **tajně a anonymně prostřednictvím elektronické platformy (webové stránky)**. Občané měli možnost hlasovat pro více projektů (dva kladné hlasy a zároveň jeden negativní hlas).⁷³

⁷² *Tvoříme Dobříš.* Online. 2024. Dostupné z: https://www.mestodobris.cz/assets/File.ashx?id_org=2796&id_dokumenty=490230. [cit. 2025-06-02].

⁷³ *VÝSLEDKY 6. ROČNÍKU TVOŘÍME DOBŘÍŠ 2024.* Online. 2024. Dostupné z: <https://www.mestodobris.cz/vysledky%2D6%2Drocniku%2Dtvorime%2Ddobris%2D2024/d-490899>. [cit. 2025-06-02].

5 Empirická část

Empirická část bakalářské práce se zaměřuje na analýzu a komparaci přístupů k participativnímu rozpočtování za rok 2024 ve vybraných obcích s rozšířenou působností. Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit přístupy k participativním rozpočtům v obcích s rozšířenou působností (ORP) Beroun, Sedlčany a Dobříš, s ohledem na zapojení občanů, proces rozhodování a realizaci projektů, a vyhodnotit jejich dopady na komunitu a místní správu.

V bakalářské práci byla ke sběru dat využita kvalitativní metoda - komparativní analýza, která nevyžaduje přímý kontakt s respondenty. Tato metoda byla zvolena z důvodu dostupnosti relevantních informací a s cílem zaměřit se na oficiálně publikovatelné informace o participativním rozpočtování v jednotlivých ORP.

5.1 Sběr dat

Data byla získávána z veřejně přístupných zdrojů, především z oficiálních webových stránek měst Beroun, Sedlčany a Dobříš. Na webových stránkách jsou publikovány informace o pravidlech PaR, předkládání návrhů, výsledky hlasování, seznamy realizovaných projektů a další důležité dokumenty. V rámci analýzy byly porovnány jednotlivé přístupy obcí dle předem stanovených kritérií, která se týkala především mechanismů participace, míry zapojení občanů, způsobů rozhodování a realizace projektů.

Pro každé město byly shromážděny informace, které byly následně zpracovány do srovnávací tabulky, a ta byla kvalitativně vyhodnocena. Důraz byl kladen na identifikaci podobností a rozdílů jednotlivých přístupů.

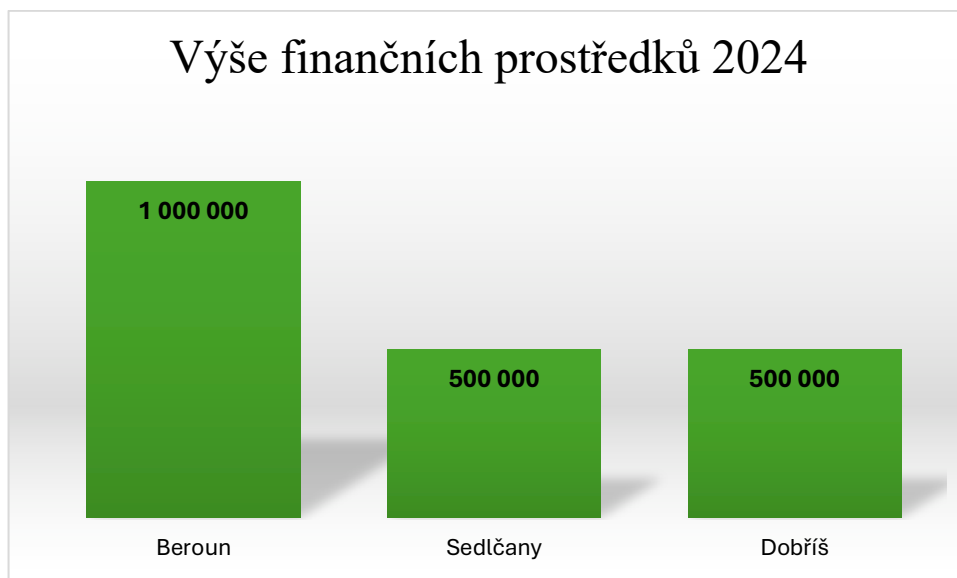
Na základě zjištěných poznatků byla popsána i konkrétní doporučení, která mohou přispět k efektivnějšímu využití participativního rozpočtování v podobných regionech.

5.2 Kritéria

Do výzkumu bylo zařazeno 6 kritérií, která slouží k vyhodnocení přístupů k PaR. Na základě těchto kritérií byla sestavena srovnávací tabulka, v níž jsou jednotlivá kritéria uvedena v řádcích a hodnocená města ve sloupcích. Výběr kritérií byl proveden tak, aby odpovídal stanoveným cílům bakalářské práce.

5.2.1 Výše alokovaných finančních prostředků

Díky tomuto kritériu bude zjištěno, kolik procent z rozpočtu obce bylo použito na PaR.

Graf 1: Výše alokovaných finančních prostředků ve vybraných městech⁷⁴

Graf 1 ukazuje, jaké množství finančních prostředků vyčlenila jednotlivá města na participativní rozpočtování. Zatímco město Beroun alokovalo 1 000 000 Kč ročně, Sedlčany a Dobříš investovaly o polovinu méně. Pro lepší představení, budou následně vytvořeny 3 doplňující grafy, které znázorní, jaké procento z celkového rozpočtu každého města bylo určeno právě na PaR.

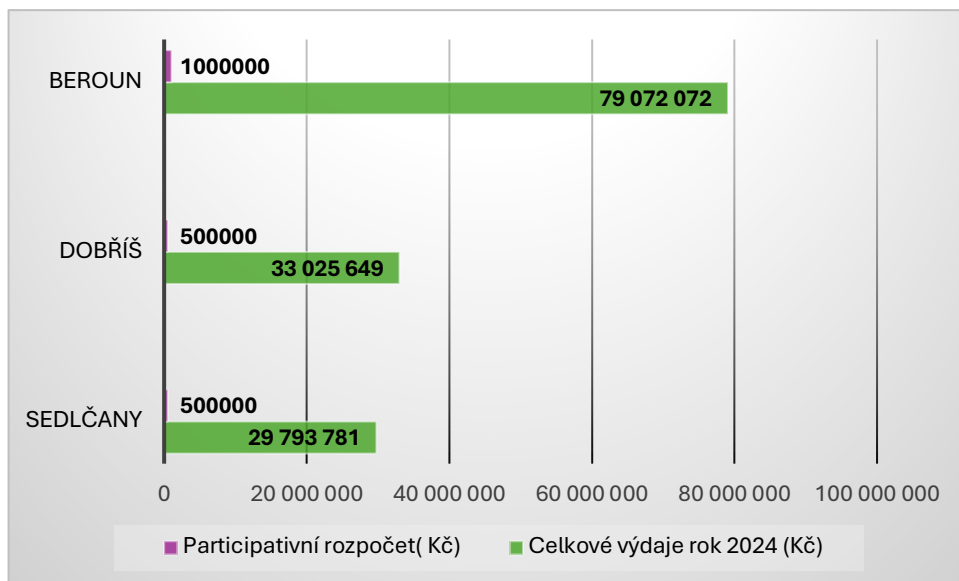
Dle dostupných informací město Beroun mělo k únoru 2024⁷⁵ schválený rozpočet (výdaje) **79 072 072 Kč**. Město Sedlčany mělo k únoru 2024 schválený rozpočet (výdaje) **29 793 781 Kč**⁷⁶. U města Sedlčany jsou na webových stránkách dohledatelné jen skutečné výdaje a nikoli schválené. Dále město Dobříš mělo schválený rozpočet (výdaje) k únoru 2024 ve výši **33 025 649 Kč**⁷⁷.

⁷⁴ vlastní zpracování na základě údajů z webových stránek měst Beroun, Sedlčany, Dobříš (2024)

⁷⁵ Rozklikávací rozpočet. Online. 2025. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.gov.cz/ucetni-jednotka/00233129/prehled?rad=t&obdobi=2402>. [cit. 2025-06-06].

⁷⁶ Skutečné výdaje. Online. 2025. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.gov.cz/ucetni-jednotka/00243272/prehled?rad=t&obdobi=2402>. [cit. 2025-06-06].

⁷⁷ Rozklikávací rozpočet. Online. 2025. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.gov.cz/ucetni-jednotka/00242098/prehled?rad=t&obdobi=2402>. [cit. 2025-06-06].

Graf 2: Porovnání vybraných měst⁷⁸

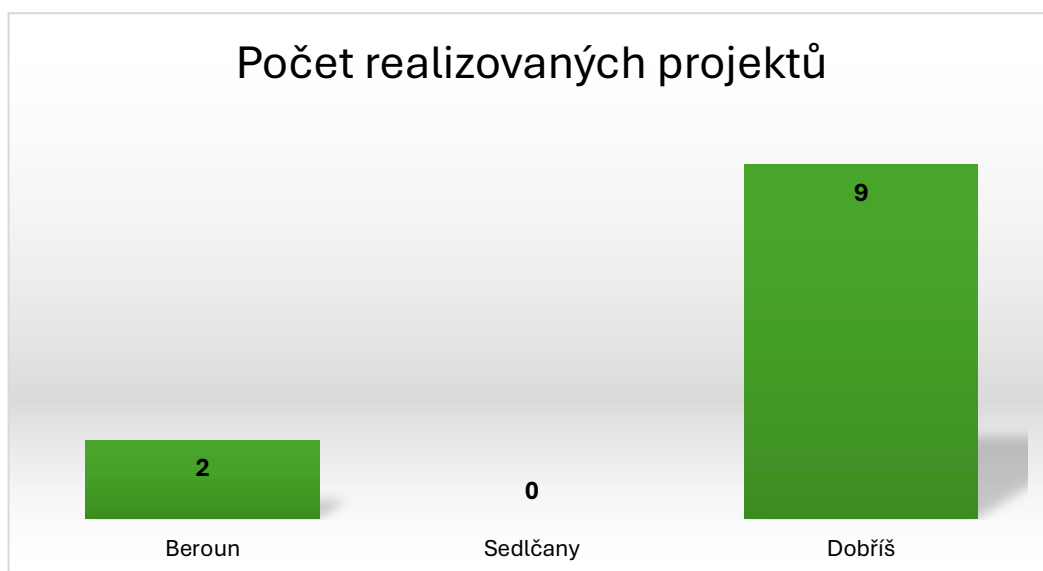
Graf č. 2 znázorňuje, že město Beroun vyčlenilo zhruba 1 % ze svých celkových výdajů v roce 2024. Tento podíl vypovídá o určité míře podpory participativního rozpočtování. I přesto, že Beroun vyčlenil 1 mil. korun, hodnota ukazuje pouhé 1 % z celkových výdajů. Dále graf č. 2 ukazuje, že Sedlčany vyčlenily ze svých celkových výdajů v únoru 2024 na PaR 2 %. Oproti Berounu se zvýšil podíl o 1 %, ale je také zřejmé, že Beroun má zhruba o dvě třetiny více obyvatel než Sedlčany a jeho celkové výdaje jsou několikrát vyšší než u Sedlčan. Město Dobříš, stejně jako Sedlčany, vyčlenilo 1 % na participativní rozpočet.

Při porovnání podílů participativních rozpočtů na celkových výdajích jednotlivých měst lze konstatovat, že města Beroun a Dobříš vyčlenila na tvorbu PaR shodně přibližně 1 % z celkových výdajů pro rok 2024. Město Sedlčany alokovalo mírně vyšší podíl, a to zhruba 2 %. Graf č. 2 ukazuje, že participativní rozpočtování představuje relativně stejné hodnoty ve vybraných městech, a to i s rozdílnými peněžními prostředky.

5.2.2 Počet realizovaných projektů

Kritérium určí počet realizovaných projektů od založení PaR v každém vybraném městě.

⁷⁸ vlastní zpracování

Graf 3: Počet realizovaných projektů⁷⁹

Graf č. 3 znázorňuje počet úspěšně realizovaných projektů v jednotlivých městech od zahájení participativního rozpočtování. Z dostupných dat vyplývá, že největší počet realizovaných projektů byl uskutečněn ve městě Dobříš. Zatímco v Berouně byly realizovány pouze 2 projekty a v Sedlčanech nebyl realizován ani jeden.

Tento výrazný rozdíl může naznačovat odlišnou míru zapojení samosprávy do participativního rozpočtování. Město Dobříš má pravděpodobně aktivnější a systematictější přístup k realizaci místních projektů. Například aktivnější komunikací mezi občany a obecním úřadem nebo třeba vyšší transparentnost.

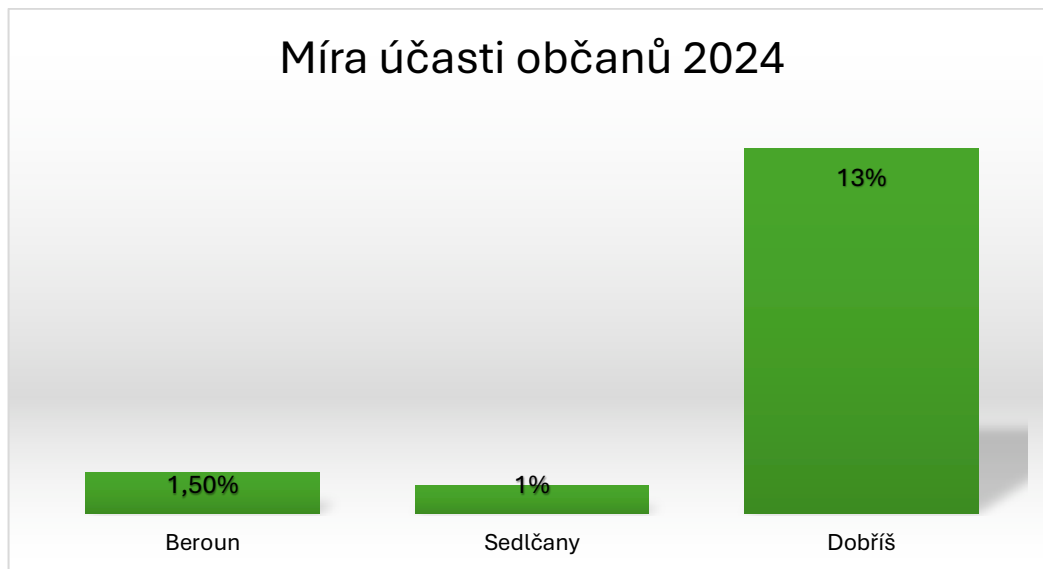
Naopak silná absence realizovaných projektů v Sedlčanech poukazuje na problémy například v komunikaci mezi občany a obecním úřadem nebo jejich absenci k motivaci podílet se na tvorbě participativních rozpočtů. Chyba však může být i ze strany města, kde svou roli může sehrávat nízká podpora mechanismů pro občany, případně nedostatek finančních prostředků nebo nedostatek nápadů na realizaci projektů.

Výsledky grafu poukazují jak na důležitost role samosprávy, tak i roli aktivních obyvatel.

⁷⁹ vlastní zpracování na základě údajů z webových stránek měst Beroun, Sedlčany, Dobříš

5.2.3 Míra účasti občanů

Zjistí, kolik procent občanů se zapojilo do tvorby PaR. Bude zjištěn i procentuální podíl z celkového počtu obyvatel.

Graf 4: Míra účasti občanů⁸⁰

Graf č. 4 znázorňuje procentuální míru účasti občanů na hlasování o participativních projektech ve vybraných městech. Nejvyšší účast zaznamenalo město Dobříš, kde se aktivně zúčastnilo 13 % z celkového počtu obyvatel, což odpovídá celkem 1 188 hlasujících. Poukazuje to na vysokou míru informovanosti a motivovanosti místních obyvatel.

Na druhém místě se umístilo město Beroun s výrazně nižší účastí, a sice 1,5 % hlasujících, tedy 315 odevzdaných hlasů. Vzhledem k tomu, že Beroun má populaci přesahující 21 tisíc obyvatel, naznačuje to relativně nízký zájem o účasti na participativním rozpočtování. Tato nízká účast může naznačovat několik problémů, například nedostatečné nebo omezené povědomí občanů o možnosti ovlivnit dění ve městě.

Nejnižší míru účasti na participativním rozpočtování vykazuje město Sedlčany, kde se do hlasování zapojilo pouhé 1 % hlasujících, což vykazuje pouze 58 hlasů. I když jsou Sedlčany nejmenším městem z vybraných, tento počet hlasů je opravdu nízký a

⁸⁰ vlastní zpracování na základě údajů z webových stránek měst Beroun, Sedlčany, Dobříš

poukazuje na to, že zájem obyvatel o tvorbu projektů je velmi malý. Smysl celého participativního rozpočtu se tím pádem zcela ztrácí.

5.2.4 Způsob rozhodování

Kritérium určí, dle jakého způsobu rozhodování, se vybírá projekt. Zjistí, jakým způsobem občané mohou o projektu rozhodovat.

Graf 5: Způsob hlasování⁸¹

Graf č. 5 zobrazuje způsoby hlasování, které byly k dispozici občanům v rámci participativního rozpočtování ve vybraných městech Beroun, Sedlčany, Dobříš. Informace byly získány z oficiálních webových stránek jednotlivých měst.

Ve městě Beroun a Sedlčany měli občané možnost volit mezi fyzickým a online hlasováním. Tento způsob zvyšuje pravděpodobnost zapojení širšího množství obyvatel, protože vyhovuje jak těm, kteří dávají přednost klasickému tradičnímu fyzickému zapojení, tak i těm, kteří preferují digitální zařízení.

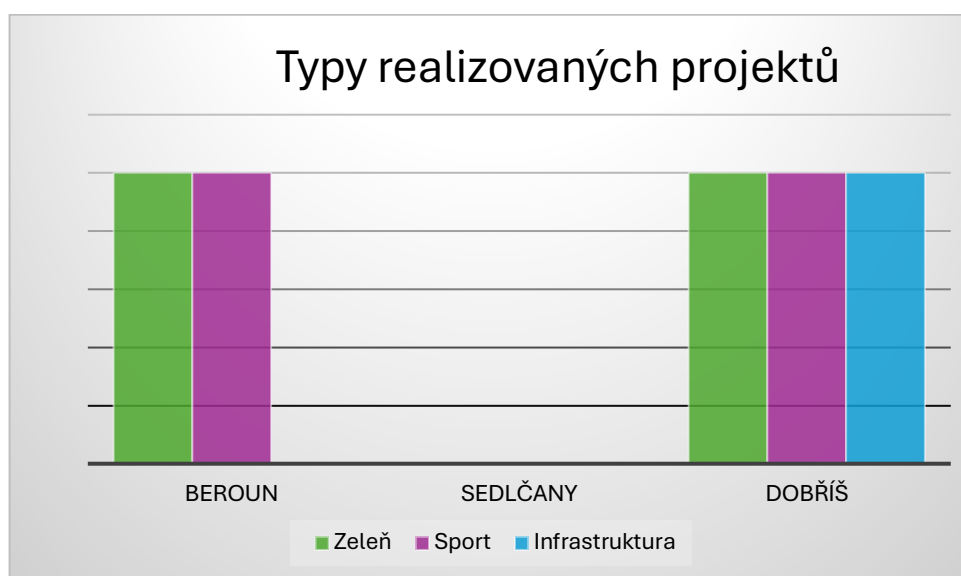
Naproti tomu se v Dobříši rozhodli pouze pro online metodu hlasování. Ačkoli tento digitální způsob může urychlit a zefektivnit celý proces, může ale také potencionálně omezit účast občanů, kteří nemají přístup k internetu nebo nemají dostatečné znalosti s používáním digitálních zařízení.

⁸¹ vlastní zpracování na základě údajů z webových stránek měst Beroun, Sedlčany, Dobříš (2024)

Volba způsobu hlasování tak může mít dopad na celkovou úroveň zapojení obyvatel do rozhodování o veřejných projektech. To však není případ Dobříše. V porovnání se zbylými dvěma městy Beroun a Sedlčany, je právě Dobříš na prvním místě v účasti občanů při realizaci projektů.

5.2.5 Typy realizovaných projektů

V této části bude uvedeno, jaký typ projektů město využívá (kultura, životní prostředí, sport).

Graf 6: Typy realizovaných projektů⁸²

Graf č. 6 zobrazuje typy realizovaných projektů v rámci PaR ve městech Beroun, Sedlčany a Dobříš. Kritérium a graf jsou zaměřeny na tři hlavní kategorie – projekty z oblasti zeleně (životní prostředí, parky,...), sportu a infrastruktury.

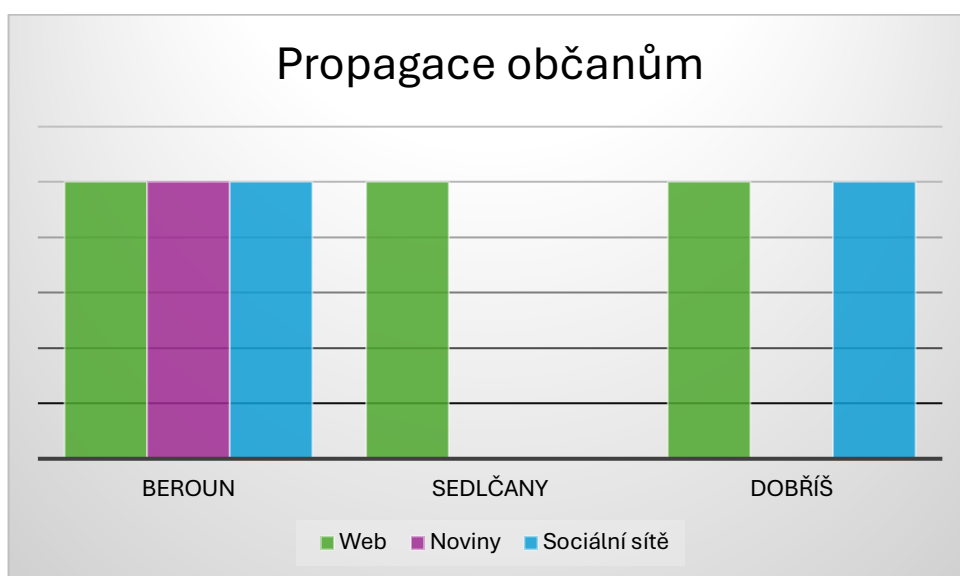
V Berouně byly úspěšně dokončeny dva projekty – jeden zaměřený na sport, konkrétně na výstavbu workoutového hřiště a druhý zaměřený na zeleň (revitalizace parku u kostela). Vítězný projekt z roku 2021 (revitalizace parku) byl dokončen až na konci roku 2024 a projekt, který zvítězil v roce 2024 – propojení Štulovny a Ostrova, nebyl doposud realizován. Naproti tomu Sedlčany nezrealizovaly žádný projekt ani v jedné oblasti. To naznačuje velice nízkou úroveň občanské participace nebo omezenější využití PaR v tomto městě.

⁸² vlastní zpracování na základě údajů z webových stránek měst Beroun, Sedlčany, Dobříš

Naopak Dobříš se v tomto ohledu výrazně odlišuje s celkem devíti realizovanými projekty, které spadají do všech třech kategorií – zeleň, sport i infrastruktura. Tento vysoký počet svědčí o aktivním přístupu města k PaR a zájmu obyvatel podílet se na rozhodování o veřejném prostoru. Dobříš tak představuje inspirativní příklad, jak lze efektivně využít PaR k rozvoji města a posílení aktivního přístupu obyvatel.

5.2.6 Propagace občanům

Zjistí, jakou formou město PaR propaguje – webové stránky, tisk,...

Graf 7: Propagace občanům⁸³

Graf č. 7 zobrazuje, jak města Beroun, Sedlčany a Dobříš informují své obyvatele o PaR. Graf je zaměřený na 3 komunikační kanály – webové stránky, tištěné noviny a sociální sítě.

Z grafu je zřejmé, že Beroun zvolil všechny tři uvedené varianty. Tento přístup kombinuje a spojuje jak tradiční média, tak i digitální platformy, což může významně rozšířit dosah informací a podpořit aktivnější zapojení občanů z různých věkových skupin.

V Sedlčanech se výhradně spoléhají na propagaci přes webové stránky. Ačkoli je toto pojetí nákladově výhodné, může to mít negativní dopad na starší generaci obyvatel, která nemá buď přístup k internetu vůbec, nebo má pouze omezené schopnosti s používáním digitálních zařízení. Naopak v Dobříši preferují kombinaci webových

⁸³ vlastní zpracování na základě údajů z webových stránek měst Beroun, Sedlčany, Dobříš

stránek se sociálními sítěmi. To ukazuje snahu na využívání modernější komunikace. Je tady ale úplná absence tištěných novin, stejně tak jako v Sedlčanech, což může výrazně omezit dosah informací ke starší generaci občanů.

5.3 Srovnávací tabulka

Kapitola obsahuje srovnávací tabulku, která přehledně shrnuje získané údaje z veřejně dostupných zdrojů měst – Beroun, Sedlčany a Dobříš.

Kritérium	Beroun	Sedlčany	Dobříš
Výše alokovaných finančních prostředků	1 000 000,- Kč (rok 2024)	500 000,- Kč (rok 2024)	500 000,- Kč (rok 2024)
Počet realizovaných projektů	2	0	9
Míra účasti občanů	1,5 % (315 hlasů)	1 % (58 hlasů)	13 % (1 188 hlasů)
Způsob hlasování	Online hlasování, hlasování pomocí papírového kupónu	Online hlasování, fyzické hlasování	Online hlasování
Typy realizovaných projektů	Zeleň, sport	----	Sport, zeleň, infrastruktura
Propagace občanům	Web, sociální sítě, noviny	Pouze web	Web, sociální sítě

Tabulka 1: Srovnání přístupů podle sestavených kritérií⁸⁴

Tabulka č. 1 znázorňuje srovnání třech měst na základě šesti předem definovaných kritérií. Kritéria byla zvolena tak, aby byly splněny všechny cíle bakalářské práce. Údaje

⁸⁴ vlastní zpracování

byly čerpány jednak z oficiálních webových stránek měst, dále ze zpráv a z tisků a v neposlední řadě ze sociálních sítí.

Z tabulky č. 1, je zřejmé, že jednotlivá města přistupují k participativnímu rozpočtování různým způsobem. Jak z hlediska objemu vyčleněných prostředků, tak i způsobu rozhodování a komunikace s veřejností. Tato různorodost poukazuje na skutečnost, že participativní rozpočet není v praxi jednotně uchopen, ale je ovlivněn místním kontextem, možnostmi samospráv a zájmem veřejnosti.

6 Zhodnocení přístupů

6.1 Hlavní cíl

Hlavním cílem této bakalářské práce je zhodnotit přístupy k PaR ve městech Beroun, Sedlčany a Dobříš s ohledem na zapojení občanů, proces rozhodování a realizaci projektů. Po té vyhodnotit jejich dopady na komunitu a místní správu. Vybraná města se liší nejen počtem obyvatel a jejich velikostí, liší se i přístupy k participativním rozpočtům.

město Beroun

Město Beroun se od roku 2020 aktivně snaží zapojit své obyvatele do rozhodování o rozvoji města prostřednictvím participativního rozpočtu. V roce 2020, což byl první ročník, zvítězil projekt v podobě workoutového hřiště, které se stalo oblíbeným místem pro sport a rekreaci. V roce následujícím (2021) se vítězným projektem stala revitalizace parku u kostela. Realizace tohoto projektu se výrazně prodloužila a byla dokončena až na konci roku 2024. Třetí ročník participativního rozpočtu proběhl v roce 2024, vítězný projekt propojení Štulovny a Ostrova stále čeká na svou realizaci.

Radní města Beroun se snaží svým občanům nabídnout více variant a co nejvíce usnadnit účast v hlasování. Občanům je umožněna jak forma fyzického hlasování, tak i hlasování prostřednictvím online platformy. I přes tuto snahu a podporu participace ze strany města je aktivita občanů v hlasování velmi nízká. Z celkového počtu přes 21 500 obyvatel se do hlasování zapojilo pouze 1,5 % voličů. Na webových stránkách města Beroun je uvedeno, že pokud se do tvorby zapojí tak nízké procento hlasujících, celý proces se stává finančně nákladným a ztrácí svůj původní smysl.

Proto, aby se participativní rozpočet v Berouně stal efektivním nástrojem, je nutné zvýšit povědomí občanů o připravovaných projektech a více je motivovat k aktivní účasti na hlasování. Město by se mělo zaměřit na intenzivnější a cílenější propagaci procesu. S větším zapojením občanů se podaří nejen efektivněji a transparentněji rozdělovat veřejné prostředky, ale hlavně posílit vztah lidí k jejich městu a podílet se na společné péči o jeho budoucnost.

město Sedlčany

Město Sedlčany se k myšlence participativního rozpočtu přihlásilo už v roce 2019 s cílem zapojit obyvatele do rozhodování o využití části městských financí. Pro první ročník byla vyčleněná částka ve výši 500 000 korun, což představovalo slibnou příležitost pro realizaci občanských nápadů.

Vítězným projektem se tehdy stala revitalizace požární nádrže s přeměnou na biotopovou okrasnou zónu. Bohužel tento, ani žádný jiný navrhovaný projekt z prvního ročníku, nebyl dodnes realizován. Hlavním důvodem se ukázal být zásadní nedostatek v původním návrhu - „přehlédlo se“, že do nádrže nepřitéká žádná voda nutná pro růst biotopu. Tento nedostatek zdůrazňuje nutnost důkladné přípravy a ověření proveditelnosti projektu už ve fázi návrhu. Je zásadní, aby si jak občané, tak i odborníci, kteří návrhy posuzují, předem ověřili reálné podmínky a možnosti realizace na daném místě.

Pro rok 2024 Sedlčany opět vyčlenily na participativní rozpočet 500 000 korun. Hlasování probíhalo kombinovaně – fyzicky i online prostřednictvím aplikace, aby se co nejvíce usnadnilo hlasování a účast občanů. Systém hlasování občanům umožnil, aby měli jeden kladný hlas – souhlasí s realizací projektu a jeden záporný hlas – nesouhlasí s realizací projektu.

I přes veškerou přípravu a validaci odborníky, projekt veřejného posezení s grilem, který mohl být přínosný, nakonec v hlasování neuspěl. Získal 27 hlasů pro realizaci, ale 31 hlasů proti realizaci, což ukazuje na stálé výzvy v budování participativního rozpočtu.

město Dobříš

Dobříš, stejně jako město Sedlčany, začala s tvorbou participativního rozpočtu v roce 2019. U Dobříše je však postavení participativního rozpočtu výrazně jiné, než u Sedlčan. Již první ročník zaznamenal slibný start s účastí 324 hlasujících občanů, z nichž rovných 100 podpořilo vítězný projekt venkovní posilovny. Na realizaci projektu byla vyčleněna částka 100 000 korun. Tento projekt byl realizován na konci téhož roku. Rychlost a efektivita realizace jsou významným ukazatelem prokazatelné funkčnosti města.

Dobříš se nespokojila s jednorázovou aktivitou. V roce 2024 město slavilo již šestý ročník participativního rozpočtu, což jasně ukazuje propracovaný a systematický přístup k tomuto nástroji. Během uplynulých pěti let se podařilo zrealizovat devět projektů. To svědčí nejen o aktivním zapojení veřejnosti, ale také o schopnosti vedení města efektivně převádět občanské nebo jiné návrhy do reálných výsledků. Proces výběru projektů zahrnuje odborné posouzení, kdy se z původně navrhovaných patnácti projektů vybralo sedm, u kterých byla splněna všechna kritéria a byly realizovatelné. Tato filtrace zajišťuje, že do hlasování postoupí pouze realizovatelné a smysluplné návrhy, což zvyšuje důvěryhodnost celého procesu.

Dobříš výhradně preferuje online hlasování. Zatímco u jiných měst se často setkáváme s kombinací online hlasování a fyzického hlasování, Dobříš se rozhodla jít cestou plné digitalizace. I přes tuto volbu má Dobříš z vybraných měst nejaktivnější obyvatele. Do hlasování se zapojilo téměř 2 000 lidí, kteří udělili přes 3 000 hlasů. Tento vysoký počet svědčí o digitální gramotnosti občanů a jejich ochotě využívat moderní technologie ke hlasování v participativním rozpočtování. Použitý systém hlasování občanům umožnil udělit jeden záporný hlas a dva kladné hlasy.

Při **porovnání přístupů** k participativnímu rozpočtu ve městech Beroun, Sedlčany a Dobříš jsou zřetelné značné rozdíly v efektivitě a výsledcích. Beroun sice alokoval za rok 2024 jeden milion korun, ale nezrealizoval vítězný projekt. To poukazuje na možné slabiny v komunikaci s občany nebo schopnosti převést návrhy do konkrétních výstupů. Naopak Dobříš představuje příklad osvědčené praxe a prokazatelné úspěšnosti. S devíti realizovanými projekty se řadí na první místo. Přístup tohoto města vyznačuje nejen vysokou míru realizace, ale také se může chlubit nejaktivnějšími obyvateli ze všech porovnávaných měst, a to i navzdory tomu, že jako jediné využívá výhradně online hlasování. Tato skutečnost naznačuje, že je zde správně nastavená digitální platforma. Sedlčany se bohužel nachází na opačném konci spektra. Přestože participativní rozpočet využívají již od roku 2019, stejně jako Dobříš, dosud nemají na svém kontě ani jeden zrealizovaný projekt. To vyvolává otázky ohledně celkové udržitelnosti a smysluplnosti procesu v tomto městě. Celkově lze konstatovat, že Dobříš s 15% úspěšností v tvorbě participativního rozpočtu ve srovnání s ostatními sledovanými městy slouží jako inspirativní model efektivní občanské participace, zatímco Beroun a Sedlčany poukazují na nutnost důkladné analýzy a optimalizace procesů pro úspěšnou implementaci participativního rozpočtu.

6.2 První vedlejší cíl

Prvním vedlejším cílem bakalářské práce je charakterizovat mechanismy participativního rozpočtování a jejich implementaci v jednotlivých ORP. V kapitole č. 4 jsou popsány jednotlivé mechanismy hlasování. Následně budou mechanismy uvedeny do implementace ve vybraných obcích.

město Beroun

Město Beroun se aktivně snaží zapojit své občany do rozhodování o projektech. Umožňuje jak online, tak fyzické hlasování. Přestože město vynakládá dostatečné úsilí na propagaci, zájem veřejnosti o participativní rozpočet je poměrně nízký. Beroun informuje o zahájení participativního rozpočtu a možnostech zapojení prostřednictvím několika platform. Informace o celém procesu, navržených projektech a způsobech hlasování jsou dostupné na webových stránkách města. Kromě toho město komunikuje přes sociální sítě, jako je například Facebook, aby oslovilo i mladší generace a usnadnilo šíření potřebných informací. Samotné hlasování potom probíhá dvojí formou. Občané mohou využít online platformu, která je moderní a pohodlná pro ty, kteří preferují digitální prostředí. Druhou možností je fyzické hlasování prostřednictvím papírových kuponů, které byly zveřejněny ve vydání Radničního listu (místní noviny). Vyplněné kupony lze odevzdat do speciálních schránek, které jsou umístěny u zadního vchodu radnice a na pobočce Městské knihovny Beroun. Navzdory tomuto přístupu k propagaci a dostupným možnostem hlasování, je zájem o tvorbu PaR v Berouně velmi slabý.

město Sedlčany

Pro rok 2024 město vyčlenilo 500 000 korun z rozpočtu na PaR. Hlasování bylo pro občany velmi přístupné. Měli možnost online i fyzického hlasování. Fyzicky hlasovat mohli ti, kteří preferují osobní kontakt nebo nemají přístup k technologiím. Mohli svůj hlas odevzdat přímo v turistickém informačním centru. Online hlasování bylo určeno těm občanům, jenž dávají přednost moderním technologiím. Hlasovat mohli přes aplikaci Munipolis. Každý volič měl k dispozici jeden kladný nebo záporný hlas. Tento systém umožňuje, aby se občané jasně rozhodli, zda projekt podpoří či nikoliv.

město Dobříš

Celý proces PaR začal s celkem patnácti navrhovanými projekty. Tyto nápady vzešly přímo od obyvatel města Dobříše. Následovalo odborné posouzení, které ze všech návrhů vybralo sedm projektů, jež byly technicky a finančně realizovatelné. Autoři těchto sedmi vybraných projektů pak měli jedinečnou příležitost prezentovat své nápady veřejnosti. Prezentace se uskutečnily v kulturním domě. Samotné hlasování probíhalo tajně a anonymně prostřednictvím elektronické platformy, konkrétně webových stránek. Jde o moderní a efektivní způsob, jak zajistit vysokou účast a zároveň chránit soukromí hlasujících. Občané měli totiž možnost hlasovat pro více projektů zároveň. Konkrétně mohli udělit dva kladné hlasy pro projekty, které se jim líbily a chtěli by je realizovat. Taktéž mohli udělit i jeden negativní hlas projektu, s jehož realizací nesouhlasili. V tomto městě je občanům umožněno nejen podpořit své favority, ale také vyjádřit nesouhlas s projekty, které považují za nepotřebné nebo nevhodné.

6.3 Druhý vedlejší cíl

Druhým vedlejším cílem práce je posoudit zapojení občanů do procesu participativního rozpočtování v těchto oblastech.

Město Beroun

V Berouně se setkáváme s velice nízkým zájmem občanů o tvorbu participativního rozpočtu. Tato situace přetrvává navzdory tomu, že město umožňuje jak online, tak i fyzické hlasování. Ačkoliv dostupnost hlasovacích mechanismů je dostatečná, sama o sobě zjevně nestačí k motivaci obyvatel k aktivnějšímu zapojení.

Toto zjištění naznačuje, že problém participace v Berouně nenáleží primárně technické dostupnosti, ale je spíše v komunikačních bariérách mezi městem a občany. Dostatečná informační kampaň a povědomí občanů by mohla přinést potencionální přínosy do participativního rozpočtu. Další problémovou bariérou by mohla být míra vnímaného vlivu občanů na konečné rozhodování. Pokud občané vnímají, že jejich hlasy nebo návrhy nemají skutečný dopad na výsledné projekty, nebo že jsou jejich názory přehlíženy, může dojít k demotivaci a neaktivnímu hlasování.

Celkově vzato, nízký zájem o participativní rozpočet v Berouně nelze přičítat pouze neochotě občanů, ale poukazuje to i na nedostatečnou přístupnost budování občanské angažovanosti ze strany města. Pro efektivní posílení participace občanů a města je zjevně nutné jít nad rámec pouhého poskytnutí hlasovacích mechanismů.

město Sedlčany

Z analýzy dat města Sedlčany je zřejmé, že participativní rozpočtování se zde potýká s výzvami, které vedou k nízké efektivitě celého procesu. Že všech vybraných měst Sedlčany vykazují nejnížší účast obyvatel v hlasování, což je indikátor omezené občanské angažovanosti. Tento problém je navíc podložen skutečností, že žádný z navržených projektů nebyl doposud zrealizován, což zásadně snižuje smysl celého participativního rozpočtování. I přesto, že Sedlčany nabízí občanům dva hlasovací mechanismy – online i fyzické hlasování, nejsou zjevně dostatečné pro motivaci občanů k aktivní účasti. Toto zjištění naznačuje, že problém nespočívá pouze v dostupnosti.

Konkrétní data z webových stránek ukazují, že z celkového počtu 76 hlasujících osob, zůstalo po kontrole pouze 58 platných. Tato statistika poukazuje na významný podíl neplatných hlasů. V online hlasování bylo sedmnáct neplatných hlasů. Největší část neplatných hlasů pocházela z online platformy. Hlavními důvody byly – nedostatečné ověření trvalého bydliště nebo chybějící identifikační údaje hlasujících. Při fyzickém hlasování byl pouze jeden neplatný hlas, který byl zaznamenán v turistickém informačním centru, a to z důvodu špatného vyznačení odpovědi, kdy nebylo možné jednoznačně určit záměr občana. Nicméně celkově velmi nízký počet odevzdaných fyzických hlasů stále vypovídá o nízkém zájmu občanů podílet se a participativním rozpočtováním.

Nízká účast a neexistence zrealizovaných projektů má vážné důsledky pro vnímání participativního rozpočtu v Sedlčanech. Pokud občané nevidí své návrhy nebo hlasy proměněné v reálné projekty, velmi rychle ztrácejí důvěru v celý proces. V závěru lze konstatovat, že Sedlčany čelí komplexnímu problému. Město Sedlčany by mělo přehodnotit celkové strategie a zaměřit se na komunikační kampaně zvyšující povědomí občanů, zajištění transparentního procesu pro hlasování, a především reálnou realizaci schválených projektů, aby se obnovila důvěra občanů a potvrdil se smysl jejich zapojení do rozhodování o části veřejných prostředků k rozvoji města.

město Dobříš

Město Dobříš představuje výraznou výjimku a zároveň inspiraci v rámci vybraných měst, co se týče zapojení občanů do participativního rozpočtování. Jako jediná z vybraných měst se Dobříš spoléhala výhradně na online platformu pro sběr hlasů, a přesto dosáhla nejvyšší účasti občanů v hlasování. To je v ostrém kontrastu s předchozími příklady u Berouna a Sedlčan, kde ani kombinace online a fyzického hlasování nezajistila dostatečnou motivaci občanů.

Tento úspěch poukazuje na několik aspektů, které jsou pro online hlasování efektivní. I když absence fyzického hlasování by mohla teoreticky omezit některé skupiny obyvatel, v případě Dobříše to vypadá, že online platforma byla dostatečně přístupná a dobře propagovaná, aby oslovila široké spektrum občanů. Úspěch online hlasování naznačuje, že město dokázalo cíleně a efektivně komunikovat o existenci participativního rozpočtu, jeho smyslu a způsobu zapojení občanů. Vysoká důvěra naznačuje, že občané Dobříše pravděpodobně vidí v tomto procesu smysl a jsou přesvědčeni, že má skutečně význam.

Úspěch Dobříše znamená, že online hlasování může být vysoce efektivní, pokud je podpořeno správnou platformou, cílenou a srozumitelnou komunikací a důvěryhodným procesem, který občanům ukazuje reálný dopad na jejich angažovanost. Tento model by mohl sloužit jako příklad dobré praxe pro ostatní města, která se potýkají s nízkou účastností.

6.4 Třetí vedlejší cíl

Třetím vedlejším cílem je zhodnotit přínosy a omezení participativního rozpočtování pro obce a jejich obyvatele. Přínosy a omezení jsou hodnoceny na základě zjištěných informací z webových stránek a veřejných dokumentů vybraných měst.

město Beroun

Přínosy

- **Zapojení občanů do rozhodování** – obyvatelé mohou rozhodnout přímo o části vyčleněných finančních prostředků na participativní rozpočet.

- **Více možností hlasování** – obyvatelé města mohli hlasovat jak fyzicky tak online.

Omezení

- **Nutnost zadání rodného čísla k hlasování** - i přes ujištění ze strany města, že zadání rodného čísla slouží pouze k ověření, může toto vést k nedůvěře občanů ohledně ochrany osobních údajů.
- **Nízká účast občanů** – občané nejsou aktivní v hlasování o možné realizaci projektů.

město Sedlčany

Přínosy

- **Snaha o zapojení občanů do procesu PaR** – město projevuje dlouhodobý zájem o zapojování občanů do procesu, navzdory tomu, že nemá na kontě ani jeden zrealizovaný projekt.
- **Možnost udělení dvou hlasů** – Sedlčany umožnily kombinovanou formu hlasování – online prostřednictvím aplikace a fyzicky. Občané mohli udělit jeden kladný hlas a jeden záporný hlas.
- **Prověření místa projektu** – místo, kde má být projekt realizovaný, je předem validováno a posouzeno odborníky, aby nedošlo, jako v prvním ročníku, k nedokončení kvůli „přehlédnutí“.

Omezení

- **Nerealizované projekty** – ani jeden z navrhovaných projektů nebyl doposud ve městě realizován, což může vést k nedůvěře občanů.
- **Nedostatečná validace projektu** – projekt z prvního ročníku – revitalizace požární nádrže, nebyla realizována z důvodu nedostatečné validace a prověření projektu.

- **Nízká účast občanů** – 58 hlasujících občanů je opravdu nízká účast při tvorbě participativních rozpočtů.

město Dobříš

Přínosy

- **Dlouholetý a systematický přístup** – město Dobříš již od roku 2019 zavedlo systematický přístup pro obyvatele. V roce 2024 proběhl již šestý ročník bez přerušení.
- **Úspěšnost realizovaných projektů** – Dobříš zrealizovala za pouhých pět let úspěšně devět projektů.
- **Rychlá realizace projektů** – město bylo schopné již v prvním roce (2019) participativního rozpočtu realizovat první navržený projekt ještě v tomtéž roce.
- **Odborné posouzení návrhů** – před začátkem hlasování o navrhovaných projektech je odborně posouzena proveditelnost každého projektu.
- **Vysoká účast obyvatel**
- **Digitalizace a moderní přístup** – Dobříš preferuje online hlasování. Vysoká účast ukazuje na dostatečnou digitální gramotnost obyvatel.

Omezení

- **Výhradně online hlasování** – ačkoli hlasování online funguje ve městě dobře, může to vyloučit občany, kteří nemají přístup k internetu nebo nejsou technicky zdatní.

6.5 Čtvrtý vedlejší cíl

Čtvrtým vedlejším cílem je navrhnout doporučení pro efektivnější uplatnění participativních rozpočtů v podobných regionech.

Na základě výsledků analýzy tří vybraných měst, lze formulovat několik doporučení, která by mohla napomoci dalším podobným městům a obcím, jak zavést či zlepšit přístup k participativnímu rozpočtování:

- 1. Odborná validace a zhodnocení projektů** – Před spuštěním hlasování je dobré, aby každý projekt prošel odborným posouzením. Předejde se pak situacím, které nastaly v Sedlčanech při prvním ročníku PaR, kde neproběhla realizace projektu kvůli neověřeným podmínkám.
- 2. Průběžná a aktivní komunikace s občany** – Pravidelné a průběžné informování občanů o projektu, od jeho spuštění až do konečné realizační fáze.
- 3. Kombinace online i fyzického hlasování** – Využití více forem hlasování může oslovit více obyvatel, včetně seniorů.
- 4. Propagace projektů** – Investovat do viditelné propagace – sociální sítě, noviny, plakáty do školy, plakáty po městě..., město může zapojit i školu a její žáky do tvorby návrhů PaR.

Tato doporučení mají šanci na vybudování úspěšného a efektivního participativního rozpočtu.

Závěr

Tato bakalářská práce byla zaměřena na srovnání přístupů k participativním rozpočtům ve třech obcích s rozšířenou působností – Beroun, Sedlčany a Dobříš – s hlavním cílem zhodnotit, jakým způsobem jsou občané zapojováni do procesu, jak probíhá proces rozhodování a realizace projektů a jaké dopady má participativní rozpočet na místní komunitu a správu. Bakalářská práce měla i čtyři vedlejší cíle. První vedlejší cíl měl charakterizovat mechanismy participativního rozpočtování. Druhým vedlejším cílem bylo posouzení zapojení občanů do procesu participativního rozpočtování ve vybraných oblastech. Třetí vedlejší cíl zhodnotil přínosy a omezení pro vybrané obce a jejich obyvatele. A posledním čtvrtým vedlejším cílem bylo navrhnout doporučení pro podobné regiony. Jednotlivé cíle byly splněny v 6. kapitole bakalářské práce.

Teoretická část přiblížila participativní rozpočet jako nástroj, kde se občané mohou aktivně podílet na rozhodování o využití části uvolněných veřejných prostředků, charakterizovala fáze a proces participace. Také byly popsány jednotlivé ORP – Beroun, Sedlčany a Dobříš a jejich mechanismy hlasování.

Empirická část prokázala, že přístupy v jednotlivých ORP se výrazně liší. Nejen z hlediska výše alokovaných prostředků, počtem realizovaných projektů anebo třeba propagací či způsobem komunikace s občany. Například Beroun, jako největší a nejpočetnější město, mělo nízké procento zapojení občanů do procesu. Nižší, než město Dobříš, s jednou třetinou obyvatel, jakou má město Beroun. Z provedené analýzy vyplynulo, že úspěšnost participativního rozpočtu závisí především na aktivní komunikaci s občany, propagaci a důvěryhodnosti mezi občany a městem. Tam, kde byly tyto podmínky splněny, se projevil pozitivní dopad na komunitu a soudržnost i místní správy.

Na základě uvedených zjištění spočívá doporučení pro efektivní využití hlavně v důsledné kontrole místa realizace projektu, dobré a aktivní komunikaci s občany, propagaci a transparentnosti celého procesu.

Přínos bakalářské práce je tedy v komplexním představení participativního rozpočtování. Od jeho pramenů, historie, tvorby, fází a pravidel. V práci byly také

zhodnoceny a porovnány jednotlivé vybrané obce a poskytnut tak lepší vhled do oblasti participativního rozpočtování, což může sloužit jako podklad pro diskuse.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČERMÁK, Daniel (ed.). *Aplikace principů partnerství a participace v prostředí malých měst České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 2009, 99 s. ISBN 978-80-7330-167-5.
2. ČERMÁK, Daniel a VOBECKÁ, Jana. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib*. Praha: SLON, 2011. 181 s. ISBN 978-80-7419-067-4.
3. ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Finance. Praha: Grada Publishing, 2020. 464 s. ISBN 978-80-271-2215-8.
4. ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. Praha: Agora CE, 2016. 46 s. ISBN 978-80-906397-2-0.
5. HAKEN, Roman; HAVLÍN, František; MAREK, Ondřej; MIČKA, Pavel; NAWRATH, Martin et al. *Metodika participace, aneb, Jak zapojit občany do rozhodování*. Vydání I. Praha: Agora CE, 2016. 79 s. ISBN 978-80-906397-0-6.
6. JELÍNKOVÁ, Jitka. *Občan, spolek, obec a úřad v ochraně životního prostředí – praktický průvodce*. Grada, 2017. 272 s. ISBN 978-80-271-0508-3.
7. MAAYTOVÁ, Alena; OCHRANA, František a PAVEL, Jan. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Expert. Praha: Grada Publishing, 2015. 208 s. ISBN 978-80-247-5561-8.
8. PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy – územní aspekty veřejných financí*. Victoria Publishing, 1995. 268 s. ISBN 80-7187-024-2.
9. PEKOVÁ, Jitka. *Hospodaření obcí a rozpočet*. Praha: Codex Bohemia, 1997. 289 s. ISBN 80-85963-34-5.
10. PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav a JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 485 s. ISBN 978-80-7357-936-4.
11. PROVAZNÍKOVÁ, Romana a SEDLÁČKOVÁ, Olga. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Finance. Praha: Grada, 2009. 304 s. ISBN 978-80-247-2789-9.
12. RIGEL, Filip; BOUŠKA, Michal a MLYNÁŘ, Robin. *Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů (č. 250/2000 Sb.) - komentář*. Wolters Kluwer, 2017. 292 s. ISBN 978-80-7552-593-2.

13. SEDMIHRADSKÁ, Lucie. Rozpočtový proces obcí. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 179 s. ISBN 978-80-7478-967-0.
14. SHAH, Anwar (ed.). *Participatory budgeting*. Public sector, governance, and accountability series. Washington, D.C: World Bank, c2007. 269 s. ISBN 978-0-8213-6923-4.
15. VODÁKOVÁ, Jana a kol. *Nástroje ekonomického řízení ve veřejném sektoru*. Wolters Kluwer, 2013. 208 s. ISBN 978-80-7478-336-4.

Elektronické zdroje

1. *Beroun*. Online. 2025. Dostupné z: <https://mapy.com/cs/zakladni?source=muni&id=3579&x=14.0809288&y=49.9675084&z=12>. [cit. 2025-06-02].
2. *Dobříš*. Online. 2025. Dostupné z: <https://mapy.com/cs/zakladni?l=1&source=muni&id=4320&x=14.1432928&y=49.8202665&z=11>. [cit. 2025-06-02].
3. *Good governance*. Online. 2018. Dostupné z: <https://goodgovernance.cz/o-good-governance/>. [cit. 2025-05-22].
4. *Město Beroun*. Online. 2025. Dostupné z: <https://ekroniky.cz/mesto-beroun/>. [cit. 2025-06-02].
5. *Město Sedlčany*. Online. 2025. Dostupné z: <https://www.mesto-sedlcany.cz/cs/mesto-sedlcany/>. [cit. 2025-06-02].
6. Online. In: *Participatory budgeting manual*. World bank group, 2018, s. 5. Dostupné z: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/391701588140468143/pdf/Participatory-Budgeting-Manual.pdf>. [cit. 2025-05-29]. vlastní překlad.
7. *O participativním rozpočtu*. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.participativni-rozpocet.cz/o-participativnim-rozpocetu/>. [cit. 2025-05-31].
8. *Participativní rozpočet města Sedlčany 2024 - Nápady pro Sedlčany*. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.mesto-sedlcany.cz/cs/mesto-sedlcany/rozpocet-mesta/participativni-rozpocet-mesta-sedlcany-2024-napady-pro-sedlcany.html>. [cit. 2025-06-02].
9. *Participativní rozpočet 2024*. Online. 2025. Dostupné z: <https://www.mesto-beroun.cz/pro-obcany/aktualne/aktuality/participativni-rozpocet-2024-internetove-hlasovani-je-spusteno-9762cs.html?ftresult=participativni+rozpocet>. [cit. 2025-06-02].
10. PRŮVODCE PARTICIPATIVNÍM ROZPOČTEM. [online]. 2000. s. 1-2. Dostupné z: <https://alternativazdola.cz/wp-content/uploads/2012/04/pruvodce.pdf> [cit. 2025-05-20].
11. RADA PRO ROZPOČTOVOU ODPOVĚDNOST. Vše o veřejných financích [online]. [cit. 2025-03-19]. Dostupné z: <https://www.rozpocetvarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>.
12. *Rozklikávací rozpočet*. Online. 2025. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.gov.cz/ucetni-jednotka/00242098/prehled?rad=t&obdobi=2402>. [cit. 2025-06-06].

13. Rozklikávací rozpočet. Online. 2025. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.gov.cz/ucetni-jednotka/00233129/prehled?rad=t&obdobi=2402>. [cit. 2025-06-06].
14. Sedlčany. Online. 2025. Dostupné z: <https://mapy.com/cs/zakladni?source=muni&id=4379&x=14.3976802&y=49.6552242&z=12>. [cit. 2025-06-02].
15. Sedlčany. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.sedlcany-info.cz/uzaverka-na-podavani-navrhu-do-projektu-participativniho-rozpoctu-je-uz-31-ledna/>. [cit. 2025-06-02].
16. Skutečné výdaje. Online. 2025. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.gov.cz/ucetni-jednotka/00243272/prehled?rad=t&obdobi=2402>. [cit. 2025-06-06].
17. Vhodné projekty. Online. 2025. Dostupné z: <https://paro.damenavas.cz/zasady/>. [cit. 2025-05-31].
18. VÝSLEDKY 6. ROČNÍKU TVOŘÍME DOBŘÍŠ 2024. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.mestodobris.cz/vysledky%2D6%2Drocniku%2Dtvorime%2Ddobris%2D2024/d-490899>. [cit. 2025-06-02].
19. Základní údaje o městě Dobříš. Online. 2025. Dostupné z: <https://mestodobris.cz/zakladni-udaje/ms-71836/pl=71836>. [cit. 2025-06-02].

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38, s. 1-54. Dostupné také z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2000/128/> /2025-03-01>. ISSN 1211-1244.
2. ČESKO. Zákon č. 243/2000 Sb. Zákon o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73, s. 1-6. Dostupné také z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2000/243/2025-01-01>>. ISSN 1211-1244.
3. ČESKO. Zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73, s. 1-24. Dostupné také z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2000/250/2025-02-19>>. ISSN 1211-1244.

Seznam zkratk

PaR	Participativní rozpočet
ÚSC	územní samosprávné celky

Seznam tabulek a grafů

Graf 1: Výše alokovaných finančních prostředků ve vybraných městech.....	32
Graf 2: Porovnání vybraných měst	33
Graf 3: Počet realizovaných projektů.....	34
Graf 4: Míra účasti občanů.....	35
Graf 5: Způsob hlasování	36
Graf 6: Typy realizovaných projektů	37
Graf 7: Propagace občanům	38
 Tabulka 1: Srovnání přístupů podle sestavených kritérií	 39